

„მოგზაური“ წელი-
წაღში ღირს 5 მან.
ნახევარ წლით 3 მ.
ცალკე ნომერი 10 კ.
ადრესი: თფილისი,
ნიკოლოზ. ქ. № 44.

მოგზაური

რედაქცია ღია ყო-
ველ დღე: დღის
10 საათ, შუადღის
1 საათამდე, და სა-
ღამოს: 6 სათ. 7 სა-
ათამდე.

სოციალ-დემოკრატიული შუახალი

№ 29.

კვირა, 7 აგვისტო 1905 წლისა.

№ 29.

შინაარსი: საშიშარი აჩრდილი.—კავშირი თუ პარტია ნ. ელია-
ვისი.—ომის ამბები.—ოფიციალური ცნობა.—სხვა-და-სხვა ამბები.—კო-
რესპონდენტები.—რუსეთის ქრანია.—უცხოეთი.—განა ეს მოსათმე-
ნია? ვ. რუხაძისა.—დისკობლინი.—ფელეტონის მაგიერი, ეშმაკისა.—პო-
ლიტიკური ეკონომიის კრიტიკა—ენგელისა, (თარგმანი).—ტურნალ-გა-
გაზეთებიდან.—ბურჟუა და პროლეტარი.—მსჯელობის უფსკრული, ი.
ნაკაშიძისა.—„ცელილება“—სხვათა შორის, ბარ. გლეხისა.

საშიშარი აჩრდილი.

რუსეთის ტყვე-გამძვრალ გლეხ-კაცობას საშიშარი აჩრდი-
ლი წამოელანდა. ჯერ მხოლოდ იმისი მარტო საზარელი
სახე მოსჩანს, სახე მახინჯი და უმდაგავსო, მაგრამ მწარე გა-
მოკლილებით დამფრთხალი ხალხი ახლა გრძნობს მომავლი
უბედურების სიმძიმეს. რუსეთში შიმშილობას მოვიდინა! შიმ-
შილობა ხშირი სტუმარია რუსეთისა; ის მუდამ თვალ წინ
უდგას გლეხ-კაცობას სულთა-მუთავივით სიკვდილის ცეცხლით
აღტურვილი და მოსვენებას არ აძლევს მას. საზარელი რამ
არის შიმშილობა ყოველ დროს, მაგრამ უსაშინელესი და უსაზა-
რლესი იქნება ის დღეს, როცა რუსის გლეხ-კაცობა უკიდურეს
სიღარიბეშია ჩავარდნილი, როცა მას სულს ხდიან, თითოეულ კა-
ბეიკს ჯიბიდან სტატკებენ, როცა ყველა მშრომელი ხელი სადღაც
შორს მანჯურის მინდვრებში გადახვეწილი შეუბრალელობით
იელიტება, როცა ყველა საწარმოვე დაწვესებულბები კოტრდე-
ბან და იკეტებიან! საზარელია შიმშილობა ყოველთფინ, მარა
უსაზარლესია ის დღეს, როცა რუსეთის თვითმპყრობელმა მთავ-
რობამ ბეჩავი გლეხ-კაცობა სიღატაკის უკანასკნელ საფეხურზე
ჩამოახტუნა, როცა უკანონობა—უსამართლობამ მას მოქედების
უნარი წაართო, როცა ადმინისტრაციის თავ-გასულობამ მას სუ-
ლი შეუხუთა. როგორც გაზეთები იუწყებიან შიმშილობა მოსა-
ლოდნელია 26 გუბერნიაში. ოფიციალური წრეები ასეთ მო-
ვლენას საზოგადოთ „მოხსავლის ნაკლებობას“ ეძახიან. ასეთი
მოხსავლის ნაკლებობა იყო 13 წლის წინათ, რომლის კვალი
ჯერაც ცხოვლოთ ატყვია რუსეთის ცხოვრებას. მაგრამ ცხლა-
ნდელი მდგომარეობა ვაცილებით ვარესია მაშინდელზე. მა-
შინ დამწყული ხალხი დიდ ქალაქებში მინც შოულობდა
ლუკმა პურს, რაც დღეს თითქმის შეუძლებელია. როგორც
ვიცით მანჯურის უაზრო ომმა მთელი რუსეთის სიმდიდრე
ჩაყლაბა. ათასი მცარცველი გაძლა საწყალი ხალხის ჯიბიდან
ამოგლეჯილი გროშებით! ათასი სისულელე ჩაიდინა ჩვენმა
გზა დაკარგულმა ბიუროკრატამ თავისი შერყული მდგომარე-
ობის გასამარებლათ და ერთხელაც არ უფიქრია იმაზე
(შეიძლება კიდევაც იფიქრა) თუ რას უმზადებდა ის ქვეყანას.
უნიკო ბიუროკრატის ალბათ ქვეყნის სამსახური ეგონა
ათი ათას ვერსზე, მანჯურიაში საქონლის (საკვების ურსათის)
გადაზიდვა და მერმე იმისი დაწვა. მან გამოაშორა ოჯახს
მოქმედი წევრები და ომში გაგზავნა. ხოლო უძღურნი სახ-
ლში დასტოვა და მოღვაწეობა ჰგონია ასეთი უაზრობა.

საშიშარი აჩრდილი მინც წინ გვიდგას და მისი აცილება,
მისი შეჩერება არ შეუძლია არც ციხე სიმავრეს, არც თოფ-
ზარბაზანს, არც რკინის ბორკილებს!, არ ძალუქს არცერთ იმ
საშველებას, რომელიც ჩვენი მთავრობის განკარგულებაში იმ-
ყოფება. მეტადრე დღეს, როდესაც ძველი კალაპოტიდან
გადმოვარდნილი ცხოვრება ახალში არ ჩამდგარა, როდესაც
ქვეყანას სათავეში ჯერ კიდევ ბიუროკრატია უდგა, რო-
მელთა განუწყვეტელი მოქმედების ნაყოფს ასე უხვათ მოიძიეს
ჩვენი მუშა ხალხი, მხედრობა და საზოგადოთ მთელი გა-
ქირვებული რუსეთი. მწარე ეს ნაყოფი, საზოგადოთა თი-
თოეული იმისი მხარე, მაგრამ იმის ვარეშე გზა არ არის.

მაშ ვინ უნდა გადაულობოს გზა ამ საშიშარ მტერს, ვინ
უნდა შეაკვეცოს ფრთა მის თავ-აშვეებულ პარპაშს და ცო-
ტათ თუ ბევრათ შეუშუბუქოს წრავალ-ტანჯული ხალხს მწარ-
ე შედგვი შიმშილობისა. ვინ უნდა იკისროს ხალხის ქირი-
სუფლობა და ამ განსაცდელიდან იმისი ხსნა? ნუ თუ იმ ბიურო-
კრატამ, რომელიც კაბას დედინაცვალივით მუდამ გენიას ცეც-
ხლში ახრჩობს ხალხს და რომელმაც ამ დღეში ჩაგდო ის?
არა და არა... ხალხს ქირისუფალი აღარ სჭირია, ის თითონ
უნდა აღსდგეს და მოემზადოს საშიშარი მტრის შესახვედრათ!
აუცილებელია დამფუძნებელი კრების მოწვევა, აუცილებელია
სახელმწიფოს სათავეში ხალხის ნდობით აღტურვილი პირების
ჩაყენება!. შიმშილობა არც თუ ისეთი სენია, რომლის გან-
კურნება არ შეიძლებოდეს. ევროპის დაწინაურებულ ქვეყნე-
ბში არც კი იციან რა არის ისეთი პერიოდული შიმშილობა,
რომელსაც რუსის ხალხი სასოწარკვეთილებამდე მიყავს. მი-
ზეზი ამასი ის „საშიში განათლება“ არის, რომელსაც რუსე-
თის მთავრობა დარაჯთ უდგას და თავის სამფლობელოში
არ უშვებს. შიმშილობა კულტურულათ ჩამორჩენილ ხალხთა
თან დაყოლილი სენია, რომელიც ხალხის გონებრივ და მო-
ქალაქურ აღორძინებასთან ერთათ ისპობა. მაშ უნდა მოის-
პოს ჯერ ის რკინის ზღუდე, ის ბორკილი, რომელიც ხალ-
ხის განათლებას აფერხებს და მასთან ერთათ მოისპობა შიმ-
შილობაც. ვინ მოსპობს ამ მაგარ ზღუდეს?—დამფუძნებელი
კრება! აი ერთათ ერთი ძალა, რომელიც დაანგრევს იმ შვე
და ბნელ ზღუდეს უმეცრებისას, რომელიც ხალხს გაუხსნის
პროგრესის გზას უკეთესი მომავლისაკენ. მხოლოთ ხალხის
მიერ არჩეულ მთავრობას შეუძლია საშიშარი სახე შიმშილო-
ბის აჩრდილისა უკუ აქციოს, მხოლოთ დამფუძნებელ კრებას
შეუძლია კალაპოტიდან გადმოხეთქილ ცხოვრებას ახალი მი-
მართულება მისცეს.

კავშირი თუ პარტია?

ამ განთავისუფლების ხანაში რაღაც ეპიდემიასვით მოედდა
რუსეთის საზოგადოებას პროფესიონალური კავშირების სო-
ლიტიკური მიზნით დაარსება. დაარსდა კავშირი ვეტილე-

ბისა, პროფესორებისა, ჟურნალისტებისა, კანტორშიკებისა და სხვა. ყველა ამ კავშირებს ერთი სენი დაჟვათ: მათ ერთ-მანეთში აურიეს პოლიტიკა და პროფესისა და ლამაზი ერთ პროგრამაზე შეთანხმონ პროფესისის ყველა წევრები. მართალია, ყოველი პროფესისა განსაზღვრულ პირობებში მოქმედებს, ამ პირობებს გავლენა აქვს ყოველი წევრის აზროვნებაზე და მიმართულებაზე, მაგრამ ეს გავლენა არც იმდენათ ძლიერია, რომ წოდებისა თუ ხელობის ყველა წევრები დაი-მორჩილოს და ერთ დონეზე დააყენოს ყველას აზროვნება, ყველას ერთი მიმართულება მიაღებინოს. ეს, რისაკვირვლია, მით აიხსნება, რომ ახალი ცხოვრების მიერ შექმნილ პროფესისაში კაცი შედის უკვე მომზადებული; ხშირათ იგი სულ სხვა წრიდან და ხელობიდან მოდის და ამიტომ შესაძლებელი გამხ-დარან პროფესისის წევრთა აზროვნების სხვა და სხვაობა თუმცა როგორც ვთქვით უმრავლეს შემთხვევაში ერთი პრო-ფესისის წევრნი არსებითათ ერთი პოლიტიკური მოძღვრების მიმდევარნი არიან. მაინც შესაძლებელია სხვა და სხვაობა რის მაგალითს თვით უკვე დაარსებული კავშირების ხანმოკლე ისტორია გვაჩვენებს. მაგალითად ჟურნალისტების კრებიდან გამოვიდა მთელი ჯგუფი მწერლებისა, მარქსისტები, რომელ-თაც განაცხადეს, რომ კრების მიერ მიღებული რეზოლუციები შეუძლებელს ხდიან მათ კავშირში შესვლას. მეორე მაგალითი, დიდი ხანია ცდილობენ რკინის გზების ყველა მოსამსახურეთა კავშირის დაარსებას, მაგრამ ეს დღემდე ვერ მოუხერხებიათ. არც მოხერხდება იმიტომ, რომ უმთავრესი კონტინგენტი ასე თუ ისე უკვე დაკავშირებულია მოქმედ პარტიასთან, ხოლო დანარჩენებში დიდი განსხვავებაა ეკონომიურ მდგომარეობაში.

იმდენათ უფრო ადვილი მოსახერხებელია ასეთი კავშირე-ბის დაარსება, რამდენათაც ერთგვარი მასსიდან შედგება პრო-ფესისა. ასეთია, მაგალითათ, ბურჟუაზიული პროფესისები ვე-ქილებსა, ექიმებისა, ინჟინერებისა და სხვათა. ყველა ამათი ეკონომიური მდგომარეობა ანუ კაპიტალთან განწყობილება თითქმის ერთგვარია, ამიტომ მათი პოლიტიკური იდეალებიც უმრავლეს შემთხვევაში ერთნაირია. სულ წინააღმდეგს ვხედავთ ისეთ „პროფესისაში“, როგორც რკინის გზის მოსამსახურე-ებისა. აქ ერთ კრებულში უნდა მოუყარონ თავი მუშებს, მეს-რებს, სიგნალშიკებს, მემანქანეებს, კაჩეგარებს, კონდუქტო-რებს, ფერშლებს, კანტორშიკებს, ექიმებს, ვექილებს, ინჟი-ნერებს და სხვათა, რაც ყოვლად შეუძლებელია — შეუთანხმებ-ელია მუშისა და ინჟინერის, კაჩეგარისა და ვექილის, უბრალო გადამწერელისა და განყოფილების უფროსის ინტერესები. მათ შესთანხმებლათ მარტო ლიბერალური „ადამიანის უფლებათა“ დაცვა და დროშაზე მისი დაწერა არ კმარა. წაყვდა ის დრო-საუკუნოთ, როცა ამ დროშის ქვეშ მთელი „მესამე წოდების“ შე-ერთება შეიძლებოდა; კლასთა ინტერესების წინააღმდეგობამ მეტათ მოიღვა ფეხი და თან იმდენათ აშკარა შეიქმნა იგი, რო-გადატაკებულმა უმრავლესობამ შეიგნო თავისი მდგომარეობა და დღეს იმის ცდაშია, რომ ერთი მხრით თვით მოიკრიბოს ძალები, შეადგინოს ერთი შრომის ინტერესების დამცველი პარტია და მეორე მხრით, ყველა მოწინააღმდეგეს ერთათ მოუყაროს თავი. მაშ როგორც მოხერხდება მყვლეფელ უმცი-რესობის აგენტებთან, როგორც არიან ვექილი, ინჟინერი, განყოფილებათა გამგეები, ბუჯალტერები და სხვა, საერთო კავშირი შეადგინოს გაყვლეფელმა უმრავლესობამ. ასეთი ცდა ნამდვილი ბურჟუაზულ-ლიბერალურია, და რამდენათაც განხორ-ცილდება იმდენათ მავნებელი იქნება, რადგან შეასუსტებს კლასი-ურ თვით შეგნებას. საბედნიეროთ, იმდენათ წინააღმდეგია ეს ცდა არსებულ ურთიერთობის ბუნებისა, რომ სრული იმედი გვაქვს საწყადადს ვერ მიახწევენ ინიციატორები, რა გინდ ვრცელი მოთხოვნები შეიტანონ თავისი კავშირის პროგრამაში.

ვიხილავთ ჩვენი აზრით გამოწვეულია მით, რომ განმათ-ვისუფლებულმა ხანამ უარგანიზაციობის დროს მოუსწრო ბურ-ჟუაზიას, რომელიც მეტათ ორკოვ მდგომარეობაშია დღეს. ერთი მხრით, არსებულ ფეოდალურ-ბიუროკრატიულ წყობი-ბილება მისთვისაც მეტათ შემავრწოვებელია და ამ მიზეზით ის მზათ არის მხარი დაუქროს განმათავისუფლებელ ელემენტებს, მაგრამ მეორე მხრით მათი კლასობრივი ინსტინქტი ეუბნება, რომ ამ განთავისუფლებას მოჰყვება უფრო გამწვავებული კლასობრივი ბრძოლა და აი ეს მოფიქრება ახევენებს უკან; ამ მიზეზით ბურჟუაზია მზათ არის რეაქციას დაუკავშირდეს. ძნელია ასეთი მდგომარეობა, ლიბერალებისათვის სათავილოც არის, მაგრამ ნამდვილი კია და გამოწვეულია რუსეთის ცხოვ-რების განსაკუთრებულ პირობით. — არსად, არც ერთ სახელ-მწიფოში, ასეთ განთავისუფლების საქმეში არ ყოფილა მონა-წილე ორგანიზაციით ძლევამოსილი პროლეტარიატი, თუმცა თვით განთავისუფლება ყოველგან მისი სისხლითა და შრომითაა მოპოებული. აი, ეს განსაკუთრებული პირობა აარსებინებს ბურჟუაზულ იდეოლოგიებს ხსენებულ კავშირებს. მათ უნდათ „განთავისუფლების“ დროისთვის მოზადებულ იქმნენ, რომ კარგათ გაანაწილონ ბიუროკრატის „მემკვიდრეობა“, რადგან იციან რომ ბოლოს და ბოლოს ბატონობა მიიწე მათ ხელში გადავა. ასე გვესმის ჩვენ ამ პროფესისიონალურ პოლიტიკურ ავშირთა და კავშირთა კავშირის მნიშვნელობა და წარმოშობა, რასაც მათი პროგრამა მოწმობს. საქმარისია ოდნავ გავუ-სინჯოთ კბილი უკანასკნელს. აქ თქვენ ხვდებით ორ პალატის სისტემას, არა პირდაპირ კენკის ყრას, ქალთა უფლების უარ-ყოფას, სოციალურ კითხვის გადაფურჩხებას, სახელმწიფოს ფორმის გიმოურკვევლობას და სხვა, ერთი სიტყვით ტიპური ბურჟუაზულ-ლიბერალური პროგრამას, რომლის განხორციე-ლებასაც იღებს მიზნათ კავშირთა და თან გვეუბნება, ასეთ პროგ-რამას მხოლოთ იმიტომ ვაღგენთ, რომ ყველა მოწინავე ელემ-ენტებს მოუყაროთ თავიო.

რაც უნდა დაირქვას ასეთმა ორგანიზაციამ, აშკარაა რომ ის პარტიაა, და მხოლოთ იმას შეუძლია ასეთ კავშირში მო-ნაწილეობის მიღება, რომელიც არ ეკუთვნის სხვა გარკვეულ პარტიას. ამით აიხსნება ისიც რომ მარქსისტები არ შედიან, ხოლო საცა შევიდენ, გამოდიან ასეთი კავშირიდან. პირვე-ლათ კიდევ შესაძლებელ იყო, ეფიქრა კაცს, რომ ეს კავში-რები უფრო თავისუფალ საზოგადოების მაგიერობას იკისრებ-დენ, თავის მიზნათ მოქმედ პარტიების დახმარებას დაისახე-დენ, მათ მოქმედების ხელის შეწყობასა, მაგრამ სინამდვილემ უარყო ასეთი შეხედულება — რადგან ამ კავშირთა წევრების უმრავლესობა, როგორც მდგომარეობათ ისე პოლიტიკური იდეალებით ბურჟუაზულ წრეს ეკუთვნოდენ. მათ შეიტანეს თავის პროგრამაში ისეთი ფუნქციები, რომელიც აშკარათ განარჩე-ვენ მათ უკიდურეს შემარცხნე პარტიისაგან ე. ი. თვითონ შეადგინეს პარტია.

ამიტომ დღეს შეუძლებელია ერთსა და იმავე დროსასეთ პროფესისიონალურ კავშირში და პარტიაში ყოფნა. ეს იქნება ორ პარტიაში თავის ჩარიცხვა, რაც თავის თავათ პოლიტი-კური აბსურდია.

ასეთი საერთო კავშირების შედგენა შეუძლიათ დღეს მხოლოთ ბურჟუაზიულ ელემენტებს, მხოლოთ მათთვის არის ხელსაყრელი, რადგან როგორც ზევითაც ვთქვით იმას შეუძ-ლია დაბანელილს კლასობრივი ინტერესების შეგნება დროებით მანაც. ამიტომ მშრომელთა ინტერესების დამცველი, სწორეთ იყო, როგორც თვით მშრომელი, რამდენათაც იგი შეგნებული პოლიტიკური მოღვაწეა უარყოფს ასეთ კავშირს. აქ მათთვის სარჩევი და საყოყმანო არაფერია...

ომი და შავი.

კარგა ხანია ომის შესახებ ჩვენ მკითხველებთან საუბარი არა გექონია. მას შემდეგ ბევრი რამ მოხდა, მარა დიდი არაფერი მომხდარა. ერთთა ერთი საყურადღებო ფაქტი ბრძოლის ველზე, კუნძული სახალისი აღებაა. იაპონელები დიდი ხანია კბილებს იღესაყდენ ამ ლუკმის გასაკრავათ და კიდევაც იგდეს ხელში. სახალისი ანუ როგორც ახლა იაპონელებმა უწოდეს კაბათულო ძლიერ მდიდარი კუნძულია, მაგრამ ჩვენს ბიუროკრატის როლის ჰქონია სიმდიდრის გამოყენების შნო, აქ რომ გამოიჩინა? უმთავრესი დანიშნულება სახალისისა ის იყო, რომ იქ დამნაშავეებს აგზავნიდნენ. სხვათა შორის სახალისზე იაპონელებმა 3000-მდე კაცი დაატყვევეს თავისი საომარი იარაღებით.

ხმელეთზე ომი ჯერ მიწყნარებულია, ორივე სარდალი პოზიციას იმაგრებს და ემზადება მომავალი საშინელი ბრძოლისათვის.

აი ამ დროს ამერიკის ქალაქ პორტსმუტში ფრიდლ საყურადღებო ამბები ხდება. იქ რუსეთ—იაპონიის წარმომადგენლებს სამშვიდობო თათბირი აქვთ გამართული. ზავი მართლაც რომ ჩინებული საქმეა. ვინ იქნება წინააღმდეგი იმისი, რომ ეს უთავბოლო ჯლეტა შეწყდეს, მეზობელ ერთა შორის მგებრული კავშირი ჩამოვარდეს, მაგრამ არ შეიძლება არ ვიკითხოთ: ვისთან აქვს იაპონიის მოლაპარაკება, რუსეთის ხალხთან თუ ბიუროკრატისთან? უკანასკნელ შემთხვევაში იაპონიის შეუძლია სრული იმედი იქონიოს, რომ ზავი მხოლოდ დროებითია და ბიუროკრატამ თუ კიდევ ქვეყნათ იბოგინა, მშვიდობიანობა მხოლოდ ოცნება იქნება. პირველ შემთხვევაში საქმე სულ სხვაგვარ მიმართულებას მიიღებს. მკვიდრი და შეურყეველი სამშვიდობო პირობის დადება მხოლოდ ხალხის წარმომადგენელთა შეუძლიათ.

რუსეთის საზოგადოებაც მომაკვინებელსა და მიუტყეველ კოლდას ჩადის, როცა ასეთ დიად კითხვას, როგორც გამარჯვებულ მოწინააღმდეგესთან ზავის პირობების დადება, ვარემე პირებს უთმობს.

ნუ თუ ზავის პირობები იმ ბიუროკრატებთან უნდა შეადგინოს, ვინც ასეთი სამარცხვინო ომი გამოიწვია, ვინც ასე საქვეყნოთ შეარცხვინა ასომოცი მილიონი ხალხი? რუსეთის ერს არ უნდა ჰქონდეს იმისი უფლება თავის თავს მოუაროს დიხ ამის მოითხოვს სამართლიანობა და ეს უნდა მოითხოვოს ყოველმა შეგნებულმა მოქალაქემ. მხოლოდ და მხოლოდ ხალხის წარმომადგენელთა კრებას შეუძლია კანონიერი სამშვიდობო პირობები დაუდოს მეზობელ ხალხს, და ყოველივე სხვაგვარი მოქმედება ყალბ აქტათ ჩაითვლება. „პრ. კრ.“

აი ასეთია რუსული პრესის სამართლიანი აზრი. ზავი რუსეთ-იაპონიის შორის არის საქმე ხალხის წარმომადგენელთა. მას დამფუძნებელი კრება! აი უპირველესი მიზანი რუსის ხალხისა.

ო მ ი ც ი ა ლ უ რ ი ც ნ ო ბ ა

უმალღესის ბრძანებით ჩემთვის მონიჭებული სფლებების თანახმად ამერიიდან ესპობ სამხედრო წესებს ქალაქ ქუთაისის, ფოთსა და ქუთაისის გუბერნიისში, რომელიც შემოღებული იყო მინისტრთა კომიტეტის უმაღლესა და მტკიცებულ დადგენილებათა თანახმად 21 თებერვლსა და 9 მარტს.

ამიტომ ვანთავისუფლებ გენ. ლეიტენანტს თავ. ჯამბაკურ ორბელიანს ქუთაისის, ფოთის და ქუთაისის გუბერნიის, ბათუმის და კინტრიშის ნაწილის გენერალ-გუბერნატორის თანამდებობის აღსრულებისაგან და წინადადებას ვაძლეე ბათუმის ოლქის სამხედრო გუბერნატორს გენ. მაიორს ფონ-პარკაუს ეხლავ შეუდგეს ბათუმის ქალაქისა და კინტრიშის ნაწილის გენ-გუბერნატორის თანამდებობის აღსრულებას იმ უფლებით, რომელიც აღნიშნული სამხედრო წესლებ. მე-19 მუხლში. ამასთანავე გენ. მაიორის ფონ-პარკაუს გამგებლობას ექვემდებარებიან ყველა ის ჯარები, რომელნიც გაიგზავნიან ბათუმსა და კინტრიშის ნაწილში და ისინიც, რომელნიც ამ ვამათ დგანან ხსენებულ რაიონში.

გუგუასიაში მისი უდადეგუგუასობის ნამქსენავი

გ რ ა ფ ი ვ ო რ ო ნ ც ვ ე რ დ ა შ ვ ო კ ი.

ს ხ ვ ა დ ა ს ხ ვ ა ა მ მ ბ ე ბ ი.

1 აგვისტოს გაზეთ „კავკაზში“ გამოცხადებული იყო შემდეგი „ოფიციალური ცნობა“.

გასულ თვის უკანასკნელ რიცხვებში შეამჩნიეს, რომ ვილაცა საეჭვო კაცები ნამესტნიკის სასახლესთან ტრილობდენ ხოლმე და მოხელე პირების სასახლესში შესვლა-გასვლას თვალს ადევნებდნენ.

ამიტომ პოლიცია მათ თვალს ადევნებდა და ბოლოს შეიტყო, რომ მათ დამოკიდებულება ქონდათ ბევრს სხვა ცნობილ არაკეთილ სიმედო კაცებთან. სხვათა შორის, პოლიციამ შეიტყო, რომ 28 ივლისს ერთმა მათგანმა მიშენკოს ფოტოგრაფიაში შეიძინა ფოტოგრაფიული სურათი კავკასიაში საერობო დაწესებულებათა შემოღების შესახებ კრებაზე მონაწილეობის მიმდებთან. პოლიციამ შეიტყო აგრეთვე, რომ ის უცნობნი, რომლებიც სასახლეს თვალ-ყურს ადევნებდნენ, თავს იყრიდნენ სასტუმრო „გრანდ-ოტელ“-ში და ამ ბოლოს დროს შეგ მიძიმე ბოხები შექონდათ. საიდუმლო გამოძიების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ ეს უცნობნი ჩვეულებრივ 28 ნომერში იკრიბებოდნენ. ეს ნომერი დაქირავებული ქონდა ერთ ქართველ ყმაწვილ კაცს, რომელიც თავის მოქმედებით ყველას ყურადღებას იქცევდა.

პოლიციამ გადაწყვიტა, ყველა ეს პირები შეეპყრო.

31 ივლისს, შუადღისას, პოლიციის მოხელენი მივიდნენ სასტუმრო „გრანდ-ოტელში“ ამ პირების შესაპყრობათ და უცბათ შევიდნენ 28 ნომერში. აქ იმათ ნახეს ოთხი კაცი, რომლებმაც ძალის ხმარება მოინდომეს და ცდილობდნენ ხელში აეღოთ სტოლზე მდებარე რევოლვერი „ბრაუნინგის“ სისტემისა. ამავე დროს ერთ მათგანს უნდოდა როგორმე ფეხთან მისულიყო, სადაც, როგორც შემდეგში აღმოჩნდა, შენახული იყო გატენილი ყუმბარები, მაგრამ პოლიციის მოხელეებმა აღარ დაცალეს და ყველა დროზე შეიპყრეს, — ერთი მათგანი თავშეაი დაჭრეს.

მალე იმ ადგილს მივიდა გამოძიებელი და ტფილისის სამოსამართლო პალატის პროკურორი დოლნიკოვი, დათვლიერეს მე-28 ნომერი და ფენში ნახეს შვიდი ყუმბარა, ეგრეთ-წოდებულ „მაკედონიის ტიპისა“, ზოგი დიდი, ზოგი პატარა. ორი მათგანი გატენილი იყო. ამას გარდა აქვე ნახეს დინამიტი, ასაფეთქებელი ვერცხლის წყალი, ბიფორდის პატრულები და ფისტონები. იქვე იპოვნეს სურათები ნამესტნიკისა, პოლიციის უფროსის შირინკინისა და „ტფილისის სოციალისტ-რევოლუციონურ პარტიის“ განაწინა, რომელთაც გენ. შირინკის სიკვდილი ქონდა გადაწყვეტილი.

დამნაშავენი, როგორც იმათი პასპორტებიდან ჩანს, არიან: 1) დავით კაჩაური, 2) შიო პავლიაშვილი, 3) გასპარ კაჩარაი და 4) მიხეილ პეტრაი. ყველანი დაატუსაღეს. გამოძიება სწარმოებს“.

— წითელი რაზმის მოქმედებამ თავი იჩინა. როგორც ამბობენ სოფ. ხოვლენში ეს ახალი რაზმი თავს დასცემია უკვე ცნობრილ „შავ რაზმს“. ბრძოლის შედეგი ძლიერ სამწუხარო ყოფილა კეთილ-შობილთა მილიციისათვის. ერთი მილიციონერი მოუკლავთ, რვა თოფი და ოთხი რევოლვერი წაღრთნენ. ეს მეტათ საყურადღებო ფაქტია თუ ბრწყინვალე წოდების მილიცია გონიერი თვალთ შეხედავს, მარა ხათაბოლა ისაა, რომ ასეთ უნარს მოკლებული არიან ჩვენი ცნობილი დრუჟინისტები.

— ბაქოს გუბერნატორის თავ. ნავაშიძის მოკვლის საქმე, გაირჩევა საშხედრო სასამართლოში 16 აგვისტოს. პასუხის გებაში მიტეულია შუშის მცხოვრები სიონ ჟილიანცი, ბაქოს მცხოვრები — გიორგი მერიამოვი, სპარსეთის ქვეშევრდომი — პეტრე სალატიანცი და ნახიჩევანის მაზრის მცხოვრები მინას აკაშიანცი. „ბ.“ს სიტყვით, ამათ ბრალდებათ 11 მაისს ყუმბარის გასროლა და თავ. ნავაშიძის მოკვლა.

— შმაღლეს მთავრობის განკარგულებით, სომხებს დაუბრუნდა უფლებანი თავისუფლათ სამრევლო-საეკლესიო სკოლების დაარსებისა, როგორც ამ 15 წლის წინათ იყო. ამას გარდა ხელ-ახლა გადაეცა სომხის სამღვდლოებას და ეკლესიას ის საეკლესიო მამულები, რომელიც თავ. გალიცინის დროს ჩამოერთვა და ხაზინას გადაეცა.

— ხაშურში, შიგ ბაზარში მოუკლავთ სტრაჟნიკი ტაჩენკო, რევოლვერი წაურთმევიათ და გაქეულან. დამნაშავეთ ეძებენ.

— მრთი სტრაჟნიკი კიდევ სოფ. ცაეში მოუკლავს. 13 ივლისს.

— 2 აგვისტოს ტფილისის სამოსამართლო პალატამ წოდებათა წარმომადგენლების მონაწილეობით გაარჩია პოლიტიკური საქმე. პასუხის გებაში მიტეულია გორის მაზრის სოფ. ტყვიავის მცხოვრები ივანე ზაქარიასძე კეცხოველი. კეცხოველის შესახებ ციხის ჯვრის მასწავლებელს ივანოვს უცნობებია დეკანოზ ვოსტორგოვისათვის. რომ პროპაგანდას ეწევა. ვოსტორგოვს ეს ამბავი თავის მხრივ პროკურორისათვის გადაუცია. შესდგომიან საქმის გამოძიებას. გაჩხრეკის შემდეგ კეცხოველი ჩაუსვამთ მეტების ციხეში, სადაც იგი დღევანდლამდე იმყოფება. როგორც ოქმი გადმოგვცემს, ამ ორი წლის წინათ კეცხოველი შეუღლა ესრეთ წოდებულ „რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში“, რომელსაც აზრად აქვს დაამხოს არსებული სახელმწიფო წესწყობილება. ამ საქმისთვის კეცხოველი შარშან გაზაფხურზე სოფ. ციხის ჯვარში პროპაგანდას ეწეოდა და ცდილობდა გლეხობა აედღელებია არსებულ წესწყობილების წინააღმდეგ. მცხოვრებთ ურიგებდა მთავრობის საწინააღმდეგო შინაარსის გამოცემებს. იმავე წლის ივნისს კეცხოველს გორში საწყობი ჰქონია საწინააღმდეგო ბროშურებისა და პროკლამაციებისა, რასაც ქარელში კოსტანტინე ხომერიკს აწოდებდა ხალხში გასავრცელებლათ. ამავე ართო კეცხოველს გამოუცემანი გადაუცია სხვა პირებისათვისაც, სხვათა შორის, ვილაც სიხარულიძისათვის, რომელიც ვერ იპოვნეს. ხომერიკი 1904 წლის მანიფესტის ძალით გაუნთავისუფლებიათ. კეცხოველს იცავდა ნათეცი ვეჭილი ვ. ა. დემილოვი. საქმის გაჩხრეგამ გასტანა საღამოს 8 საათამდე. პალატამ ხალხის დასწრებით გამოუტანა განაჩენი რომლითაც ივანე კეცხოველი დამნაშავეთ იცნო და

გადაუწყვიტა ერთი წლით ციხეში დაპატიმრება 3 აგვისტოს კეცხოველმა თავდებობით განთავისუფლება ითხოვა.

დაბ-ს-ოფლის ამბები

ქსნის ხეობა. რაც დრო გადის გლეხ-კაცობას თავის გადაწვეტილებასში უფრო მეტი სიმტკიცე ეტეობას. ორჭოფობამ და უთქმუნამ, მგონია, საბოლოოთ ამოიჭამა თავისი სისურება. გაჯაყდა გლეხი! ხსენდებოდა ჩაკვრა მღუშარებამ საქმარასათ აკრძობიანას მას ცხოვრების თვალთ-შაქცობა და ხრეკება.

— დროა, ბოლო მოედოს შეუთა ხორათა პარზაშს, ზარ-წაჭმულ თაგ-გასუფობას, ძირს შეუთა ელბაეობა, ძირს უსამართლობა, გაუმარჯოს ადამიანის შრომას, გაუმარჯოს სამართალს ეს და ამ გვარი სმეობი შედგრათ მოსდებობა ქსნის ხეობას. ეოველივე მუქარა მთავრობის მხრივ უხეოფოთ იგარგება; მიუხედავათ სასტიკი ბრძანებისა და დგინონ არსებული წესი, გლეხ-კაცობა თავისი გზას არ შორდება. სხვათა შორის ბეგრეან, როგორც ს. შხაშს, ძლიერ უფრთხიან შამასხაისის ან სხვა მოხელის არჩევას, სხვა დაწესებულებათა გზა ხომ კარგა ხანაა დავაწეებასა მიტეული. სმავაეოთ გლეხ-კაცობა თავისაში იხენს მეტ სიმტკიცეს და ზატეის ერთობისაში, რომელსაც მოწმობს შემდეგი მაჯალით. ამ ორი-სამი კვირის წინათ სტრაჟნიკებმა, დაატეევეს რამდენიმე საეკლესიო გლეხკაცი. ისიც ეთო დაუზირეს დუშეთის საზატამროსკენ გამგზავრება, რომ მოუყარდენ გლეხ-კაცები და ძალით გაანთავიფლეს თავიანთი ქმეობა.

ამ დღეებში გვეწვია გენერალი ამილახვარი. სოფელ ახალგორში ეთო მოწვეული გარემოთ სოფლები. გლეხ-კაცობა მეტის-მეტათ ნაკლებათ დაესწრო. გენერალი არიგებდა მათ ჩამდგარივეგნ ძეგლ კალაბოტში, სხვათა შორის ჩეეულებრივ მოქცეულენ შეპატრეებისა. როგორც ცალი არ წართმევა ქმარს, ისე მოთხელები შეპატრენათო — ეუბნებოდა გლეხებს თავადი. ვნახათ, რამდენათ გასტრის მისი დარიგება ხალხზე.

სოფ. ოძისში (დუშეთის მაზრა) აღმოჩნდა რამდენიმე ზირი, რომელნიც თურმე მეტათ სახიზდაზ და უსწეო ვაჭრობას ეწეოდენ. ძლიერ ეუტეოვება დამიანის მისი გუგონება ახლანდელ დროში, მაზა ეს ვაჟებტრენები თურმე ბეშეგებით ვაჭრობდენ. ამ წინახუდაც მოუტრენიანთ შეხობულ სოფელში რამდენიმე ბეშეგი და ეოფორში ვიდაც თახარისთავის მიუეიღინათ. რადაც შემთხვევით ამ ზატარეებს დაუხწევათ თავი აქედან და შინამდე მოუხწევათ სადაც თავისი ზირით ამბობენ თავიანთ თავგადასავალს. თურმე შეიდეგელებს სხეობიც ჰეოდათ ნაყიდი, რომლებიც ამ ზატარებთან ერთათ ეოფილს დამწეგეუდენ. ამ დღეებში, მკას დროს ამთ იტენეს თავიანთი დამწეგეები, აცნობენ ხალხს, რომელმაც დაიტრას იხინი და სასტიკ სასწულსაც უმზადებს.

ვინა-ვარ.

ლეჩხუმი. ლეჩხუმის მაზრა იმ გვარ კუთხეს წარმოადგენს ჩვენ მრავალტარულ ქვეყანაში, რომელსაც რუსები საეოფდებანთ „სადათვე კუნტულს“ ანუ, უკეთ რომ ვთქვათ, „დათვის ბერის“ უწოდებენ. აქურთ ზატარაქარული და ტრადიციონურ ფორმასში ჩაყინული ცხოვრება იდაი ხანაა დასავსებულ და ელარტებით და ეფარულ კალაბოტში მიმდინარეობდა წყნარათ და უსმით — თითქოს საღამოს ძილს შეეხერს და სიცოცხლის ნიშანსწავლი გამოეოფადეს. საღამოდა ხალხი და ამ იდელიურ, სამარისებურ სიწმუეს დრო-გამოშეებით არდეედა მხოლოთ „ბრწყინვალეთა“ სასახლეებში გაბმული „ჭარ-ჭარალო“, ბიურთარტაის თავკასული თარეშობა და წყნარი, მაგრამ გულიდან ამონახეთქი კუნუს ჭანან-გაწვეტილი, დამონახებული გლეხისშეიღისა. მაგრამ ბრძნულათ უთქვამს ხალხს, „დრონი მიეობენ და არა შეეენიო“. დადაც დრო და ცხო-

რუბამ თავის ზღვრით მანერ ადო. ჟურ კიდევ ქვემო მომხილებს ადრანის ბრძოლის კვირის გავლენა გზა, გადმოიქნა მოთხე და ამინის მოტარებული ტრეხლის ნაწიერწაღოთ მოეღო მოთელ არემარეს; გუგულისა ხალხს ტაბილი, სანქტარო იმელები განთავისუფლებისა, ახალი-დამანური ცხოვრებისა. ხოლო სავუქრობით დამთავრებული, შეტეხას და კათოლიკობისებრებს მოკლეული გლეხი ვერ ბედავდა და არც იცოდა, როგორ მოქცეულიყო. ბუნდობლივად და გამოურყვევლად ბეჭეტავდა მის გონებაში აზრი, რომ მამა-მამისა ცხოვრება შეუძლებელია, რომ დრო იცავდა. ბერი სხვა და სხვა ახალი მოთხოვნებისა განხდა; რომ სანატრონი ღვთისა და ბეკარის ათასგვარი გადასახლება ზარდაზარი და არა ზარდაზარი მიეცა; რომ ცხოვრების სწრაფად ფული გადაეცა; მაგრამ ეს „სახალადრი ღვთისა“ ჭირით და ვაგებით ნამოგები არ ჩერდება მის ვაიბში და ათასი გამოტრეხილებული ხელი ბატონისა, მღვდლებისა თუ ბურჯანებისა აცლავს ხელიდან; მიწა კი — ეს უმთავრესი სახსარი მისი ცხოვრებისა ისევ ბატონის სავუთრებათ რება, ან ვინმე ჩანხის ხელში გადადის, მის კი ბოგანთა რაზმში გზავნის. ხელდავ უფლებივი ამას სწავლი გლეხი და ძალდატანებით ივალავდა თავის გულში მწარე სულისა. დღეს კი, როდესაც ჰქირებ ცაღენთილია მომხილავი, დიადი განმთავისუფლებელი მოძრაობით, რასკვირვულია, ჩვენი დიდი ხნის სავანემცე გამოდევნის და მშრომელი ხალხის ფერხული ჩაება. ბაქვად ვაჭვი მონობისა; დიადი დიადი აზრი, რომელიცე განაწივინა წმინდადით მოცული ხალხის გონება, სულაურათ გარდატეხნა და ახალი ცხოვრება დაწვიბა. დიდი ხნისა შექვდა დამოკიდებულება მართებლობისა და გლეხებს შორის. დიადი განაწივული მოხელეების მავიერ სინდისიურათ და სწრაფთა განსვებენ საქმიებს ანათავებო და ათისთავებო. ადრე ახოსვის ხალხს ადრე დრამა, ადრე სხელმწიფოთ გადასახლები, ადრე ნადელი და, მით უმეტეს, ბატონობისთვის და მოხელეობისთვის გასავსავნი ძლევი.

თუ რამდენით ებატონებოთ ესადა თავად-აზნაურობა აჭურ გლეხებს ამას შემდეგი ბატონა, მაგრამ სავულისხმოდ შემთხვევა გვიჩვენებს: ამ დღეებში ერთმა ძველებულმა თავადმა სახლში მიმავალ ახალგაზრდა გლეხს დაუძახა „ეო, ბატონო, დაჯანსუღე ჩაბრინე ხედა დილით ადრე და კალმახები დამიტარე; ეკებ სხვებიც წაიფლო უფრო ბლამით დაი ჭიროს“-ო. ახალგაზრდა გლეხისათ ჩაბრინა და თამაშით უმასუს თავის ძველ ბატონს: „ერევა! მგონია არ ბატონა შენ ახლა ერთობა რომ აწიოს“-ო და გუგავა გზას. კარგა ბლამით ხალხი შეგრიბილია და ვეგლას დიმილია გამოცხატა სახესე, ხოლო ჩვენი სხვათაირი — ალბათ ვეითელი-სისხლის ბატონობის მიწრეთ ათობისა და განწივა შინისავე. ასე წაუსდით დრო ჩვენ კეთილშობილებს და მწარე ბლამი დაუტრიალდათ გულში, მავრამ ნუ იფიქრებთ, რომ ამ ძველ რანდების შთამომავალთ იმედი სულ მთლათ გარეშობდეთ და ხსნას არსიადან ელოდენ.

ზირველ უფლისა ის ნაწილი ბრწინავლელ წოდებისა, რომელიც მუშტის სიმსილით ზომავს ეოგელისფერს, იფიქრობს „მამულები“- რაზმი შეადგინოს და, თუმცა უნივერსიტეტში ნამყოფი და მამასადამე ახალი სტრატეგიული მეცნიერების მტრადე არაიხს ვაეს, მაგრამ დარწმუნებულია, რომ ძველებური სომარი ტექტიკაც და მამასადამე ძველებური მოთავებ გამოადგება. მეორე ნაწილი, უმცირესობა, რომელსაც ჩაზვრეტებში ძრომა და ღაჭუტობა უფრო ხელსავრულია მიანჩია, ხერხით ღამის გავიდეს ფონს. ამისთავის სულ ჩვეულებრივ ხრეკის ხმარობს: ხალხის „მომხრეს“ და ხალხის „მოკაშობის“ ნიდაბი აქვს ავარებელი და რინანათ, დარბაისლურათ მსჯელობს ხალხის კეთილდღეობასე, მაგრამ ეოგელივი მათ ნათქვამს „ავტრონიზმისა“, რა „ფედერალიზმისა“ სუნი უდის.

ასე, თუ ასე, ის კითხვა, რომელიც დღეს ცხოვრებამ წამოაყენა უსათუოთ თვით ცხოვრებამ უნდა გადაწყვიტოს და დაამოლოდოს. ხელახალი ძალმომრეობა, ძარცვა-გლეჯა და ხალხის გასართო-

ბით ევენების უღარხი ვი იმდენათვე გამოადგება ჩვენ ბრწინავლელ წოდების, რამდენათვე ეს გამოადგება მათ მოკაშობის და მეფრველ ბიურჯანტას.

წერილის დათავებისა მსურს ვაგნობა მეითხველს, რომ სიხარულის მომგვრელი სიფხიზლე ჩვენი ღენსულის საერთო ბუნებრივებს არ შეადგენდა; აქამდის მანერ, რადგან ეო და არის ზოგერთი საზოგადოება, მათ შორის განსაკუთრებით ღაილაშის, სადრე „ახლათობის“ მცირე ნიდაგი ქონდა და ესეც არ ეოფილიოთა ვაშუშების სიმრავლედ ვწუნებდა. მაგრამ დღევანდელი მოძრაობის სტრატეგიისა სიმძლავრე აქაც გამოუთხარა დამაჯლი ბალავერი ძველ ცხოვრებას და ღაილაშლებიც გამოიყენას ბრძოლის ველზე. ამ დღეებში მოხდა აქ ურალიბები და ხალხის ფიციის შემდეგ ამორჩიას ახალი მოთავებები; შერას მათთან ზირობა დაკომრინდოს მათ და გაწვევტოს ეოგელი დამოკიდებულება ბიურჯანტასთან.

გიორგი ხვანი.

ზემო რაჭილიან. 19 ივლისს შეიკრიბა ზემო რაჭის შუა ნაწილი, უწერის საზოგადოება (სოფლები: ზემო უწერა და რუსანათი, ნიკავსეთი, ფარანეთი, გომი, ჟორხეთი, ჟანდერეთი და სხვა სოფლები ამ საზოგადოებისა). დაწვილი თავის ეოფა-ცხოვრებასე სვა ბასია და შეეღვა თავის თავის ბატონობისა. გადაწვიბა უმცირესობა მამინაცვლისა; და თავისი საქმიების ათის და ათის თავისი შემწობით მართვა-გამგობა. გადაწვიბა ბოლიცა-კანერღარასთან დამოკიდებულების შეწვევტა. აქვე უნდა შეგინებო, რომ ზემო რაჭა, მეტათ შეეწობებო ღამის-წელობით; სხინებული საზოგადოება და ზემო სოფლები სახალხოდ გლეხობათ ათვება. თითქმის მოელო ტყე და სიმავრა მინდვრები სახალხოდ, უამ ტყეით კი მათ სიმავარი არა აქეთ. მეტათ შეეწობებო ღარიან გლეხობა ბურთველსინისა „დარავებისა“; ეს ვაჭობრები ჟურ მინდვიენ ხებას გლეხს მოჭრას სახრე ან სარა, შემდეგ კი თითონ დაეღვებოთ უკან და დატარენ ხოლმე „ქურდობა“-საქმი, რასაკვირველია ზოლიცამდე არ მავა; მარა ჩიხა-ახალხისა განდამდე კი უსათუოთ უნდა ვახსნათ თავი ამ „ბეჩიგ-ხუნსუბეიდან“-ო გააძახის ზემო რაჭველი გლეხი. — ამას კი მოლოთ ერთობა მოსიბობს... აი მათი მოთხოვნებიანი:

- 1) რახან ზუღალებია სძირა კრებების მოხდენა და ერთი ერთმანეთთან მოლაპარაკება, ამიტომ ვითხოვლობთ მოგვეტეს ნება თავისუფლათ შეგრიბის და ღაპარაკისა.
- 2) რახან უსწავლელი კაცი ეხლანდელ დროში ბრძა, ამიტომ ჩვენი შვილები მანერ ასდენ ამ სობრავს; ამისთავის ვითხოვლობთ შუასო და სავადლებოდა სწავლებისა.
- 3) გადასახალი არ უნდა ხდებოდეს; ვასაც 50 თუმანი არ შემოდას.
- 4) მღვდელმა შიდადს ვამავარი, ჩვენ კი მდარედი უნდა გავვიხლოთ წირვა-ლოცვას და ქორწინებაში.
- 5) რადგან ჩვენი მთა და ჩვენი ტყე ზუღალებია საჭაროა ჩვენთვის, ამიტომ მას სავუთრებათ ვითხოვლობთ. ჩვენ უკეთ მოუვლიათ ჩვენი სავუთრებას.

ბ. გ.—ე.

სოფელი ყვარელი. 16 მკათათვის სოფელი ყვარელისა და ძველ ვაკახის საზოგადოებებს ესტუმრა თავადი ზ. გ. ტავკავაძე. ხალხი ამ დღით სამუშაოზე ეოთ გასულია, თუმცა წინდწინე იცოდენ თ-ღის მობრძანება. ურალიბას ძალიან ცოტა ხალხი დაესწრო. თავადს მიეგებენ ორთავე საზოგადოებიდან და რავუების თანხლებით, ეკვლეინასთან დაუხედენ ღუჭებიდან მორკვილი ხალხი და ერთობრივად ადგილობრეოთ თავადი. ურალიბასე წავითხულ იქნას რუსუ

ლათ და ქართულათ ნამეტნიკის განცხადება, რის შემდეგ გლეხებმა მოავლეს ვენერადს, რომ ბევრი მათი მოთხოვნაა, განსაკუთრებით აქციზის შესახებ გამოშვებულა ამ განცხადებაში. თავადმა აღუთქვა, რომ უფელა სავითებს კომისია განიხილავსო, აღიარა ნუ დაუჭერებთ „მავნე მატონებელ ზარებს“, საბატონო მაწებს ნუ შეესებთ, ის კერძო საკუთრებას შეადგენსო. ხოლო როცა გლეხებმა მიწის სინოტაჟზე მათათვის, „კამრავლით შეაღო და ჩვენ რა ვქნათ“ უხასხეს განერაღმა. ამის შემდეგ აღარც გლეხებმა შეწყვიტეს თავი და ურთობა დაიშალა, ხოლო სტუმრები კი თად იური მახვილის ძე ჭავჭავაძესთან შაბრძანდენ, სადაც დახვდით გულუხვა მასპინძლობა.

წიწკა

რ უ ს ე თ ი ს ქ რ ო ნ ი კ ა .

აუთილოვის ქარხნის მუშების მდგომარეობა.

მესამე დღეა რაც პუტილოვის ქარხნის კარებთან უფასოთ აძლევენ საქმელს „ულარიბეს მუშების ცოლშვილის კერძო ქველმოქმედების ხარჯითო“, — მსხვილი ასოებით აწერია კარებზე.

საქმელს ურიგებენ 3 საათზე, 500 დედას და შვილს, რომელნიც სხვებს „მიასწრებენ“. მაგრამ 500 სული პირველ საათზე უკვე თავ მოყრილი. ორ საათზე კი 1500 დე იკრიბებიან. ეს მშვიერი ხალხი შესანიშნავის სიმშვილითა და თავშემოკავებით იკრიბება. არც ცრემლები, არც ყვირილი, არც ჩივილი. მხოლოდ ბავშვების ტირილი და სახის რალა განსაკუთრებული გამომეტყველება იქცევა ყურადღებას, რომლითაც აღერ მისულემბიუხვებთან გვიან მისულებს. უსიტყვოთ მაგრამ მჭერმეტყველორად გეუბნება, თუ როგორ ბრბოსთან გაქვს საქმე. შვი გულის სიღრმეში გწვდება ეს გამომეტყველება და მწუხარებით გიცვებს სულს. თავმოყრილ ხალხის სახეზე წაიკითხავ შიშს, ვიი თუ ახალ მოსულმა მაჯობოს, ვიი თუ მან დამასწროს ლუკმა პურის აღებაო, მაგრამ ამივე დროს თითქოს სცხვენთან კიდევ ამგვარა გრძნობისაო.

მშვიერი ხალხი სულ მოდის და მოდის. მოდიან დედები ძუძუ-მწოვარა ბავშვებით, მოდიან ბავშვებიც. რამდენი გროვდება? რამდენი პირში ნერწყვი-მომღვარი უკან გაბრუნდება? რა თვალეებით შეხედავენ 2 ათასი უსაღილოთ დარჩენილი მშვიერი 500 ბედნიერებას? უმაჯობესია, ნუ მკითხავთ ამას.

პუტილოვის ქარხნის გაქორება არ ყვირის, ის პირდაპირ არა გხვდება თვალეებში, იგი მიმალულია. მაგრამ საშინელია ეს გაქორება: საქმე მარტო პური არღია — ბევრ ოჯახს წვეთი წყალიც არა აქვს სასმელათ, ვინაიდან სახლის ბატონებმა აიღეს და მიკეტეს წყლის მიღები, როცა ფული ვერ მიიღეს სახლის ქირათ. ღმერთმა უწყის, რა მოვლის ამ მუშებს ხვალ, ხვალ-ზევით. მაგრამ დღეს-დღეობით კი ულუკმა-პუროთაა დაცვიენულა აუარებელი ხალხი.

(„სინ ოტ.“)

ნავთის მწარმოებლებს ქ. ზეტერბურგში დიდადი აარადი შეუქმნათ. მისთან აარადის შექმნისა მიადიციის დაასრება არის, რომელითაც თავისი ნავთის წყაროები უნდა დათვარონ. (ს. ო.).

გაზეთი ლრუს-ის სიტყვით ახლო მომავალში ზეტერბურგის გრადანსაზღვრის ბრძანებით ავრადელა იქნება მთავრობისგან მოწონებული ჯიხის გარდა სხვა გვარა ჯიხის ტარება. ამბობენ, რომ ამ საქმეზე მთელი კომისია მუშაობდა, რომელმაც შეიმუშავა განსაკუთრებული ზომა და სიმკაცრე სანქციონო ჯიხისა. ვინც ამ ბრძანებას დაარღვევს და სხვა გვარ ჯიხს დაიჭრის, მასუხის კეპაში

იქნება მიტყული. ამით უნდათ მოსპონ ჯიხების საბრძოლველ აარადათ გამოყენება, როგორც ეს ამ წინაზე ერთ-ერთ სამხრეთ ქალაქში მოხდა. (ს. ო.).

28 ივლისს, ზეტერბურგის ლაბაჯაში გრანტადციის სამხედრო სასამართლოს სესია გაემგზავრა. იქ მომხდარ მატროსთა აჯანყების გამოსძიებადა. როგორც მოგეხსენებათ ალექსანდრე მესამის ნათ სადგურში მუხდგურება აჯანყდენ და იარაღები დაყარეს. სამართალში მიტყულია სულ 106 კაცი. საქმე ზირველ აგვისტოს გაიჩნა. (ს. ო.).

როგორც ამბობენ გზათა სამინისტროს განხრახვა აქვს: რეინის გზის მოსამსხურეთა შველებსათვის სავალდებულო სწავლება შემოიღოს.

მთავარ შტაბის უფროსის თანამდებობის აღმასრულებელს გენ. მაიორს ზოლავანოვს შეუნაშნავს, რომ სახელმწიფო დეებში სადმითო ლიტურგიას ზოგაერთი სამხედრო ზირები არსოდეს არ ესწრობან. ამიტომ ბრძანება გასცა შემოდებულ იქნას შტაბის ყველა ნაწილში აღნიშნული სამსახურის მორავება. (ს. ოტ.).

ზოლტაჟიდან ატეობნიკენ გაზეთ „რ. სლ.“ რომ სათადარო ჯარის კაცებში დიდი ზარადი მიაყენეს ვაჭრებსო. დაზარალებული აღმინისტრაციის სანავარს უტყვადებენ.

ბოუსოვის ქარხნის მუშებმა ტელეგრაფით მადლობა გამოთქნადეს თავისი გერმანელ ამხანაგებს ამ უკანასკნელ გაჭირების დროს დახმარების აღმოჩენისათვის. (რ. ვ.).

ახლო მომავალში ვიღინის ოქქას სამხედრო სასამართლოს სესია ქ. რაგაში გაარჩევეს საქმის ლატამო მუშის რაკსტინასის. რაკსტინის განუხრახავს ასეთეჭებულ მასლათა მოსპობა და ტეტხლა გაუქნია საწყობისათვის. ამით მას უნდოდა ომის გაგრძელება შეუძლებელი გაეხდა. ტეტხლა მალე ჩააქრეს და განხრახვა განხრახვით დაჩნა.

უ ც ხ ო მ თ ი .

შვეიცია. სოციალ-დემოკრატიული ჰარტია. ამ რამოდენიმე ხნის წინეთ შვეციის სატახტო ქ. სტოკჰოლმში მოხდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კრება, რომელმაც დაამტკიცა პარტიის გამაღებელი ზრდა და ძლიერმოხილება. კრება გაგრძელდა ცხრა დღე. კრებაზე წარმოდგენელი იყო 83 მუშათა ორგანიზაცია 174 დელეგატიო. სულ კი პარტიაში შედის 114 ორგანიზაცია 804 განყოფილებით. პარტიის წევრთ რიცხვი მეტათ ჩქარა მატულობს; 1904 წლიდან კრებამდე, ე. ი. ერთი წლის განმავლობაში ეს რიცხვი 54.522-დან 63.023 ავიდა. ავტაცია შეუჩერებლათ წარმოებს, პარტიის მოხდენილ დემონსტრაციებში უკანასკნელი წლის განმავლობაში მონაწილეობა მიუღია 80.000 კაცი.

პირველი მისი იდენსაწაულა; 140.000 მუშამ. პარტიის შემოსავალი უდრის 88.000 კრონს. ქვედა პალატაში პარტიის ყავს 4 დეპუტატი. ყველა ეს ციფრები თავის თავათ არაა დიდი, მაგრამ შვეციისათვის ისინი მეტათ აჩქარებულ ზრდას ნიშნავენ.

შვეციის ჰარტიის ორგანიზაცია შემდეგია. ცენტრალური ორგანო შედგება ადგილობრივ ორგანიზაციების წარმომადგენლებისაგან. ადგილობრივი ორგანიზაცია ანუ კომიტეტი კი შედგება შვირთებული პროფესიონალური კავშირებისაგან.

პარტიის კრებას წარუდგინეს წინადადებანი პოლიტიკური და პროფესიონალური ორგანიზაციების დაშორებისა, მაგრამ უმრავლესობა 132 წევრი 40 წინააღმდეგ იმ აზრს დაადგა, რომ პარტიით საჭიროა უფრო მტკიცეთ დაუკავშირონ ერთმანეთს მუშათა მოძრაობის პოლიტიკური და ეკონომიური მხარე პარტიის უმრავლესობის აზრით სწორეთ ასეთი ტაქტიკით აიხსნება პარტიის ასეთი გამაღებელი ზრდა და ამიტომ ამ გზის გვერდის ახვევა შეუძლებელია.

შვეიცისა და ნორვეგიის უნიის (კავშირის) შესახებ პარტიეტაგმა გარკვეულათ გამოთქვა აზრი, რომ მისთვის სულ ერთი იქნება თუ არა რამე საზღვრები: პროლეტარიატის ინტერესები სოლიდარულია ყველა ქვეყნებში, და თუ ნორვეგიას მაინა რომ ცალკე დამოუკიდებელ რესპუბლიკათ გაიყოფილი უკეთ შეძლებს იგი თავის მოქალაქეთა პოლიტიკურ უფლებათა თავისუფალ და ფართო განვითარების უზრუნველყოფას, რასაკვირველია შვეიცის მუშათა კლასი მხოლოდ თანაგრძნობით მიეგება ასეთ განმათავისუფლებელ მოძრაობას.

კრებას მსჯელობა ქონდა აგრეთვე მილიტარისმის შესახებ; კამათის დროს თავი იჩინა ორმა მიმდინარეობამ: ერთი სრულიად წინააღმდეგი იყო ყოველგვარი მილიტარიზმისა და თავის თავს აღიარებდა მის დაუპირებელ მტრათ, წინააღმდეგი იყო სახალხო მილიციისაც. მეორე მიმდინარეობა დღევანდელ პირობებში მხოლოდ მუდმივი ჯარის მოსპობასა და მის ნაცვლად მთელი ხალხის შეიარაღებას თხოულობდა. უმრავლესობა (92 წინააღმდეგ 75-სა) უკანასკნელ აზრს მიემხრო და ეს ფარმულიროვკა შეიტანეს პროგრამაში.

დიდი კამათი გამოიწვია საერთო გაფიცვის საკითხზე, რომელიც ასე იყო დაყენებული: ღირს თუ არა წელს საერთო გაფიცვის მოხდენა რომ ამით არჩევნების სისტემა შეცვალათო. საერთო გაფიცვის ყველგან ყვეს როგორც გატაცებული და მცველები, ისე არა ნაკლებ გატაცებული მოწინააღმდეგენი. უკანასკნელმა წლებმა დაამტკიცა, რომ ასეთი გაფიცვა სრულებით არ არის ისეთი „საერთო უაზრობა“, როგორც წინეთ ეგონა ბევრს და ამის საუკეთესო მაგალითს წარმოადგენს ჩენი რუსეთი—აქაური საერთო გაფიცვები მთელ ევროპას აკვირვებენ. შვეიცის პარტიეტაგი დიდი თანაგრძნობით შეხვდა საერთო გაფიცვის იდეას, მაგრამ წელს ვერ დაინახა შესაძლებლათ მითი სარგებლობა, რადგან შიშობდა ვაი თუ ვერ შევძლოთ მისი განხორციელება და მით შეიძლება სახელი გაფუტეხათ თვით ამ დიად პრინციპსა.

ასეთი იყო პარტიის კრება შვეიციაში. გადაწყვეტილია რომ მომავალში უფრო ხშირ-ხშირათ მოიწვიონ ხოლმე ასეთი კრება რასაც რასაკვირველია დიდა მნიშვნელობა ექნება არა თუ ადგილობრივ პარტიისათვის არამედ საზოგადოთ საერთა-შორისო სოციალ-დემოკრატიისათვისაც. ასეთი კრებები აცნობს უმთავრესათ ერთმანეთს სხვა და სხვა სახელმწიფოს საზღვრებში მოქმედ პარტიებს.

შვეიცარია. აქაც მოხდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კრება ქ. ლოზანაში, მაგრამ მისი საგანი უფრო ვიწრო იყო. შვეიცარიის სოციალ დემოკრატიული პარტია შეიკრიბა უმთავრესათ სსშოქალაქო დებულების გასარჩევათ. უფრო ამ დებულების ის ნაწილი აინტერესებდა პარტიას, რომელიც შეეხება ეგრეთ წოდებულ სსშოქალაქო ხელშეკრულებას, რადგან ამ ნაწილს აქვს უფრო მჭიდრო კავშირი მუშათა კლასის ყოფაცხოვრებასთან, აქ განისაზღვრება დამჭირავებელთა და დაჭირავებულთა განწყობილება, კანონმდებლობის ამ ნაწილს შეუძლია მტრ-ნაქლებათ აღაგომოს კაპიტალისტთა მიერ მუშის ექსპლოატაცია.

კრებას დაესწრო 268 დელეგატი. პარტიამ დაადგინა რამდენათაც შესაძლებელი იქნება უარყოფს ეს ახალი დებულება თუ მასში არ იქნება შეტანილი ისეთი ცვლილებები, რომელიც საკმაოთ უზრუნველ-ყოფენ მუშათა უფლებებს. ქვეყნულმა წევრებმა შეიტანეს კრებაში წინადადება, რომლითაც იწვევენ პარტიას რომ მან ყოველგვარი დასმარება აღმოუჩინოს იმ ჯარისკაცთ, რომელიც სამსახურს თავს იმ მოსახრებით რომ მოინაწილებს არ მიადან გაფიცვების წინააღმდეგ ჯარის მოქმედებაში. ამავ წინადადებაში იყო მოქცეული მოწოდება სამსახურში ბიუჯეტის უარყოფისა და აგრეთვე ჯარის გაფიცულთა წინააღმდეგ მოქმედების აკრძალვა. ამ წინადადებათა შესახებ საბოლოო მსჯელობა გადიოდა მომავალ განსაკუთრებულ კრებისთვის, რომელმაც უნდა იქონიოს მსჯელობა საზოგადოთ სოციალიზმის, ანტიმილიტარიზმის და არმიის განწყობილების შესახებ. აი ასეთი კითხვებია წარმომდგარი საზღვარგარეთელ პარტიების პრაქტიკულ მოქმედებაში.

განა მს მოსათმენია?

შავებში გამოხვეული, თმა გაწეწილი მწუხარე, კენესის, ქვითინებს სალომე ცრემლები სცივია მდულარე.

წინ უძევს შვილის ცხედარი მტარვალთა ხელით მიჯული ოღესაც უსამართლობას ებრძოდა გაფაფრებული.

თავზედ ადგია საბარლო და მოთქვამს: „შვილო, შვილო, ვა ვაგლახით ნაშობო და ტანჯვით გამოზდილოო,

შენ იყავ ჩემი ნუგეში პატრონი ერთადერთი ჭირის და ლხინის მიზეზი და სალოცავი ღმერთი;

მაგრამ შენც ბოლო მოგიღო მტარვალთ უწმინდარ ხელმაო სიმართლისათვის მებრძოლსა უსამართლობის მცველმაო...“

და შვილის ცხედარს საბარლო ზედ ეკონება, აკვდება უკონის გულ-მკერდს გაგმირულს მდულარე ცრემლათ ადნება.

ხალხი სწუხს .. გულზე ეღება შურის ძიების გენია, და ამბობს: „მუსრი მტარვალებს! განა ეს მოსათმენია?!“

გ. რუხაძე.

დისციპლინა. (რუს. ველ.)

ამ ბოლო ხანებში ხშირათ გაიგონებთ ჩვენში დისციპლინის დაქვეითების შესახებ საყვედურსო, ამბობს გაზეთი და მართლაც ყოველი მხრიდან მხოლოდ ეს ისმის: „ქვეყანა გაირყენა, ზრდილობა-პატიოსნება დაიკარგაო,“ ის ვაჟბატონები, რომელიც შეჩვეულნი იყვნენ პატივისცემა-მორიდებას, რომლებიც თავის ღირსებას სხვისი მორჩილებით ზომავდენ, რასა-

კვირველია წვერებს დაიკვლევენ და დაწვეს დაიხკავენ, ვინაიდან ასეთი მონაწილეობა-დისციპლინა, ასეთი ზრდილობა პატიონება, მართლაც რომ წარსულს ბარდება.

წარმოდგინეთ ჩვენი თავადებიც კი აცხადებენ ერთგვარ საყვედურს იმ „ზრდილობის“ დაკარგვის შესახებ, რომლითაც ქართველს თავი მოსწონდა ძველათ, რომელიც მის ერთ საამაყო ღირსებას შეადგენდა.

ეს ზრდილობა იძულებულს ხდიდა გლეხ-კაცს ბატონის დანახვაზე წელში რკალივით მოხრილიყო და თავმოშვლებილს შუბლი მიწაზე დაეკრა. ეს „ზრდილობა“ აიძულებდა იმავე გლეხ-კაცს ბატონთან თავმოშვლებილს ელაპარაკა და ხშირათ მუხლზედაც ამბორო ექნა. ეს მართლაც „სამაყო“ თვისება იყო ქართველი ხალხისა და საფუძვლიანათ გლოვაბენ დიდებულნი.

აღნიშნული წერილის ავტორს სახეში აქვს სიზოვადოთ დისციპლინა, რომელიც წეს-რიგის დამყარებასა და მორჩილებას ნიშნავს. დისციპლინა არის: გონებრივი და ზნეობრივი, თუმცა მეორე უპირველესად წარმოდგენილია. ვარდა ამისა ავტორის აზრით არის საზოგადო და სპეციალური დისციპლინა, — უკანასკნელთ ეკუთვნიან მღვ. სკოლის, ფაბრიკა-ქარხნებისა, სემინარია და სხვა მრავალი ამგვარები.

ძველთაგან ის აზრი მომდინარეობს საზოგადოებაში, რომ დისციპლინის შეიქმნ მხოლოდ და მხოლოდ სიასტრეკე. ამ უმსგავსო აზრისაგან ბევრი ჯერაც არ არის თავისუფალი და წეს-რიგის დამყარების პირველ საფუძვლათ ჯერ კიდევ უკიდურესი სისასტიკე მიაჩნიათ.

ამ ძველი რწმენის მიხედვით სკოლებში და სხვა ამგვარ დაწესებულებებშიაც უფროსთა თვითნებობას საზღვარი არა ქონდა. მოსწავლეებს სცემდნენ, როზგადენ, კარკერებში აწვედდნენ, მშვიტს ტრავებდნენ, ხალღათათ აწესებდნენ, სკოლიდან რიცხადდნენ, აჩოქებდნენ და სხვ. ქირხნებში, სახაც დისციპლინა და მუშათა ყველაფერა ერთნაირითა მჭიდროთ არის შეკავშირებული, მუშებს უზრუნველათ ექცეოდნენ, თხოულობდნენ მათთან სრულ მორჩილებას, ადებდნენ თავის სურვილისამებრ უზომო ჯარიმებს. ანგარიშის დრო სატყუებდნენ, სამსახურიდან ითხოვდნენ და სხ. ხოლო როცა მუშათა მოთხოვნილებას საერთო ხასიათი მიეცემოდა, მაშინ სამხედრო ძალითაც აწყნარებდნენ და მრავალ მათგანს სისხლის საპართალში აძლევდნენ.

მაგრამ უმთავრესათ დისციპლინის სისასტიკე სამხედრო სამსახურში დამკვიდრდა. ეკატერინე მეორეს დროიდან ვიდრე გასული საუკუნის 60 წლებამდე ჩვეულებრივი საშვალეა იყო სამხედრო დისციპლინის დაცვის დროს ცხვირში მუშტების ჩარტყმა, სახეში ჩაფურთხება, როზვით ცემა, ამხანაგთა რაზმში ჩატარება, და სხვა მრავალი ამგვარები. დისციპლინა ამ ხანებში იმისთვის უფრო იყო საქარო, რომ ჯარის კაცს წადლების წყერი რიგთანათ მოეშორებია ერთი მეორისაგან, თითონ კარგა გაქიმულიყო წელში, სიარულის დროს ფეხი არ აშლოდა, ბრმა მორჩილი ყოფილიყო უფროსებისა, და ერთა სიტყვით სხვა ასეთი წერილმანები უკლებლივ შეესრულებია. მიუხედავათ იმისა, რომ მრავალმა ძველმა ჩვეულებამ დრო მოაქამა და დღევანდელ ცხოვრებას აღარ ეფერება, მაინც ბევრი ნაშთი ძველი ჩვეულებათა დღესაც ხმარებაშია: უდიდესი საქციელი, ცემა ტყეპა, ვინც თვალში არ მოგეწონება იმათა დევნა, უსაფუძვლო მოთხოვნილებანი, დანოსებისა და მონაობის წაქეზება და სხვა მრავალი ამგვარები დღესაც დისციპლინასთან ერთათ შეკავშირებულია. აქ წერილის ავტორი სამართლიანათ შენიშნავს, რომ დისციპლინა არ უნდა იყოს სავალდებულო მართლ იმათთვის ვინც სწავლობს, არამედ იმათთვისაც ვინც ასწავლის. ეს კიდევ ცოტათ თუ ბევრათ შეიძლება

მაშინ, როცა ქვეშევრდომთაგან მოითხოვდნენ „მსჯელობა არ იქონიო“. ახლა კი, როცა ყველა ცოტათ თუ ბევრათ კრიტიკის თვლით უყურებს გარშემო ცხოვრებას, ასეთი უსიტყუო მორჩილება ყოველად შეუძლებელია.

დისციპლინას, ყოველის უწინარეს უნდა მოქონდეს სარგებლობა იმ საქმისათვის, რომელსაც ის ემსახურება, ეს ცხადია თავის თავათ, მაგრამ რა უნდა ვთქვათ ისეთი დისციპლინის შესახებ, რომელიც სარგებლობის ნაცვლათ მხოლოდ ვნებს საქმეს? აი მაგალითათ ამ წინაზე გაზეთებში ეწერა: პეტერბურგში ერთმა ნათ-სადგურში მოსამსახურე დარაჯმა საზღვაო მანისტრის საჩივარამისცა, რომელშიაც აღწუსა მრავალი შენიშნული ბოროტ-მოქმედებანი თავისი უფროსებისა. საქციელი თავის თავათ სამართლიანი, კანონიერი და პატიოსნურია, მაგრამ დისციპლინა სულ სხვას ამბობს ამ შემთხვევაში. დარაჯი იმ წამსვე სამსახურიდან გამორიცხეს, რადგან მან დაარღვია დისციპლინა და საჩივარი თავის პარლამირ უფროსებს არ გადასცა ე. ი. იმ უფროსებს, რომლებმაც ეს ბოროტ-მოქმედება ჩაიდინეს და რომელნიც ამგვარათ დაინჯერესებულნი არიან მათი საქციელი არ გამოამჟღავნდეს. დარაჯი რომ დისციპლინის მიხედვით მოქცეულიყო, სამსახურადანაც გამოირიცხებოდა და ბოროტ-მოქმედებაც არ გამოამჟღავნებოდა. აქედან ცხადათ ჩანს, რომ ამგვარი დისციპლინა საქმეს პარლამირ ვნებს და აღმინისტრაცია მხოლოდ იმიტომ ეძღაუტყება ასე მაგრა, რომ თავისი უმსგავსო საქციელი დამალოს. ისეთი თავგანწირული დარაჯი როგორც ზემო აღნიშნულია, იშვიათ მოვლენას შეადგენს და დიდა უმრავლესობა დისციპლინას უსიტყვოთ იკავს.

ამ წინაზე გავიგეთა, განაგრძობს ავტორი, რომ მოსკოვში ჯარისათვის დამავალი ძაუბებით ზერანგებს კერავდნენ. საქმე იმაშია, რომ იმათ, ვინც დამავალ ძაუს არ იხმარდა სამუშაო არ აძლევდნენ. ეს ამავა რასაკვირველია ბევრს მოხელეს ეცოდინებოდა, მაგრამ ამა გაებედათ და მთავრობისათვის ეცნობებიათ?! როგორც დისციპლინის დამრღვევი ის სასტიკათ დისჯებოდა.

როგორც ზევით ვთქვით, დისციპლინის დასამყარებლათ უპარველესი ზომა სისასტიკეა. აურაცხელი იყო მსხვერპლი ასეთი უზომო სისასტიკისა ძველათ და მრავალია ახლაც. აქ ავტორს მოყვანილი აქვს ადგილი კუპრინის მოთხრობიდან რომელშიაც ვკითხულობთ: „სწავლის დროს ყოველი მხრიდან, ყველა როტიდან ისმოდა ყბაში გარტყმული სილის განუწყვეტელი ტლაშუნი; ხშირათ დაუნახავს რომაშკოვს ასი, ორასი ნაბიჯიდან, გაცოფებული როტის უფროსი როგორ ურტყამდა სახეში თავისს ჯარის-კაცებს განურჩევლათ, უკლებლივ: ჯერ უხმო ხელის გაქნევა, შემდეგ მწვავე ლაწანი და ასე ერთი მეორეზე განუწყვეტლოვ. ეს ერთ გვართ საშიშარი და სახიზლარი სანახავი იყო. უნტერ აფიცრების სისასტიკე კიდევ უფრო გასაოცარი და ყოველივე ზომიერებას გადაჭარბებული იყო. უბრალო, უმნიშვნელო შეცდომისათვის იმდენს სცემდნენ; სანამ სისხლით არ შეიღებებოდა, კბილებს ამტვრევდნენ, ყურის ბარბანს უხეთქდნენ...“

უნდა იცოდეთ, რომ ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში ზოგიერთი სამხედრო შირი დისციპლინის დასამყარებლათ უფრო კაცთ-მოკვარე და გონიერ ზომებს ხმარობდა. და სწორეთ ამიტომ არის ისე სამწუხარო, როდესაც მეოცე საუკუნის დასაწყისში ხელად ამგვარ სცენებს, რომლებითაც სამხეა დღევანდელი ჩვენი ჟურნალ-გაზეთების ფურცლები.

აი მაგალითათ, როგორი სამწუხარო ამავაი მოხდა კურსკში. სათადარიგო ჯარის-კაცებს მატარებელში სხამდნენ. ერ-

თი მთავანი, მთვრალი, ცოტა გაჯიუტდა. ჩაჯდომა და ომის ველზე წასვლა არ უნდოდა; თუმცა სხვებმაც ფეხი მოიკიდეს და ნებით არ ჩაივინებინა, მაგრამ ეს ერთი ძაღვზე გაჯიუტდა და ხელზე შეკრულმა აფიცრის შეურაცხყოფა მიაცენა. გულმოსულმა უფროსმა ხმლით აკუსა მთვრალი ჯარის-კაცი; ამით მას დისციპლინის დაცვა უნდოდა ჯარში. მაგრამ ამ საზიზღარმა საქციელმა იმდენათ აღელვდა საღვურზე მყოფი საზოგადოება, რომ იმისი ნაკუწ-ნაკუწ დაგლეჯა გადასწყვიტა. აფიცრმა კუდი ამოიძუა და ვაგონში შევარდა, მარა ხალხის რისხვის კაცი ვაგონში დაეხლებოდა? იმავე წამში ვაგონს ცეცხლი მოუკიდეს და უკუნური მხედართ-მთავარი შიგ დაიწვა.

ვინ იყო დანაშაული ამ ორში? ის სალდათი, რომელიც უმწყოთ დატოვებული ოჯახის დარღობი დაითრო, თუ ის გამხეტლებული აფიცერი, რომელმაც ვერ შეიმარგა თავისი თავი და უდანაშაულო კაცი, მინიჭებულ უფლების მიხედვით, ნაკუწ-ნაკუწ აკაფა?

ერთი სიტყვით საქირთა კიდევ გავიმეორათ, რომ დისციპლინა არა მარტო მოსწავლეთათვის არის საქირთა, არამედ მასწავლებელთათვისაც. ამასთანავე საქირთა დისციპლინა იმ საქმეს ემსახურებოდა, რომლისთვისაც შემოღებულია და არ ეწინააღმდეგებოდა ისე, როგორც აღნიშნულმა მაგალითებმა დაგვანახეს.

იპონელთა შესახებ ამზობენ მაგალითათ, რომ სალდათი და ოფიცერი თავისუფალ დროს მეგობრები არიან და ძნელათ ვარჩევენ, რომელი მთვანია უფროსია. მაგალითათ, სალდათი მინდის უფროსთან და ცეცხლსა სთხოვს პაპიროზისათვის, რასაც აფიცერი ზრდილობიანათ აკმაყოფილებს. მაგრამ როცა იგივე აფიცერი ბრძანებას აძლევს იმავე ჯარის კაცს, ის დაუყოვნებლივ და სიტყვის შეუბრუნებლათ ასრულებს ბრძანებას. იქ ოფიცერები ვალდებული არიან ყველა თავის სალდათის იტნობდნენ; ვალდებული არიან ომის დროს მათთან ერთათ ისაილიონ; სამსახურის დროს აფიცრს არა აქვს უფლება სალდათის შრომით ისარგებლოს, რადგანაც ყველა ჯარის კაცი ვალდებულია თოფი ჰქონდეს და საქართვების დროს გამოცხადდეს.

ერთი სიტყვით ვაღებო მრავალთა დისციპლინის დაკარგვის შესახებ უსაფუძვლოა. პირიქით, დისციპლინა ჩვენში ჯერ კიდევ გადაქარბებულია. ის ახშობს ყოველგვარ ადამიანურ გრძობას სკოლასა, ფაბრიკასა და ჯარშიაც. ის აჩვენებს საზოგადოებას გულგრილათ უყურებს ათას გვარ საზიზღარობას, გულში ჩაიკლას მრავალი უსამართლობა და ზნეობრივად დაუძლეურდეს. პირიქით საქირთა დისციპლინის შემსუბუქება და უმთავრესათ იმის მოხერხება, რომ დისციპლინა საქმეს ემსახურებოდეს.

ტელეფონის მაგიერი.
ორი ჯიჟის ფილმსება.

საშიშარი მწერია ფილოქსერა! ის ვაზს უჩნდება ძირებზე ე. ი. იმ ორგანოზე, რომლითაც უმთავრეს ნაწილათ მცენარე საზრდოს სწოვს მიწიდან. ვაზის ვესვებზე დაბუდებული ფილოქსერა თავისი პატარა ხორბუმი თითონ იზიდვს მცენარის საზრდოს, ზევით, ფოთლებსაკენ აღარ უშვებს და მცენარე ხმება. ძლიერ ღონიერი ძირი უნდა ჰქონდეს ვაზს, რომ ფილოქსერას სტუმრობა აიტანოს. ამისთვის მოგონილია ჩვენებური ძირ სუსტი ვაზების ამერიკულ ღონიერ ვაზებზე მყნობა. ნაპყენი ვენახები დასავლეთ საქართველოში ძლიერ ზშირია, რადგანაც ფილოქსერამ იქ ერთობ მოიკიდა ფეხი.

ასე რომ ამ მტერთან ბრძოლა თითქმის გამარჯვებით გათავდა. ვინ გაიმარჯვა? თუ იკითხავთ, მოგახსენებთ; საქარის სანერგემ გაიმარჯვა მეთქი და მართალიც იქნება.

ახლა დრო გამოიკვლია, ფილოქსერა კაცებს გაუჩნდა! უნდა იცოდეთ, რომ ფილოქსერა უმთავრესათ კეთილ-შობილ ვაზებს უჩნდება, ვინაიდან იმათი წვენი უკეთესი ღირსებისა არის. აქაც ადამიანთა ფილოქსერა კეთილ-შობილთა წოდებას დააჯდა და საზრდოს აღარ აძლევს. ახირებულთა ღმერთმანი! საშველი აღარ მისცა, ღამის გაახმოს დიდებული ჯიში! მკვებავი წვენის ნაკლებობა ნათლათ დაეტყო იმათ ნორჩ სახეს და შეექნათ დიდი წუხილი. სენი დღითი დღე ძლიერდებოდა და კიდევაც ძლიერდება, საფრთხე აუცილებელია. უნდა გახმეს მთელი ჯიში კაცებისა.

შეფიქრიანდა ქირუსუფალი და ექიმის ძებნას შეუდგა. ფიცხლავ დაარსეს კაცთა ფილოქსერასთან მეზობლი პარტია. ამ საქმის მკოდნე და ვაზის ფილოქსერასთან ბრძოლაში გამოწერთილი არა ერთი და ორი მოიპოვება ჩვენს ქვეყანაში. მართალია ვაზისა და ადამიანის ფილოქსერა სხვა და სხვა ჯიშს ეკუთვნის, მაგრამ ცხადია ერთთან ბრძოლაში დახელოვნებულნი, მეორეს უფრო მოხერხებულათ შეებრძობებიან. სწორეთ ამიტომ არის, რომ გამოკდილი კაცებს აყენებენ ხოლმე ბრძოლის სათავეში. ვინახათ რომელი ჯიშის ფილოქსერა უფრო ძნელი ამოსაფრხველია.

პირველი შეტაკება.

მოლოდინი გამართლდა! ორი რაზმი „შვიდა“ და „წითელი“ ერთმანეთს შეხვდა. შეტაკება სასტიკი იყო. აბდული დამარცხდა. ის შერხვენილი უკუ იქცა და სალდაც გამოურში დაიმაღლა. ბრძოლის ველი, 8 ბერდანაც 4 რევოლვერი და ერთი აინალი „წითელ“ რაზმს ჩაუვარდა ხელში. შეტაკება კიდევ მოსალოდნელია.

უკუბრძოლა მ. ნ. ი.!

მე ჩამტუქსა: „ციც ეშმაკო, რა დროს ოხუნჯობა არისო“ და მწარე კრაკადილის ცრემლები გადმოყარა. შევხედე და კიდევ ვამეცინა! რა ექნა ასეთია ჩემი ბუნება! სასაცილოს დაინახავ-გამეცინება, საოხუნჯოს დაინახავ—ვიოხუნჯებ. ზოგიერთ კაცს და მათ შორის ბატონ „სიტყვასაც“ ერთი ახირებული ჩვეულება სჭირს: სახელდობრ, როდესაც გააჩნე წყალს დასახამს და გრძელი ფილოქსერა ნაყვას შეუდგება, აი ამ საოხუნჯო მოქმედების დროს, ისეთი „სურიაზნი“ და ნაღვლიანი სახე აქვს, თითქო ეს კაცი დედამიწას ქაიროში ჩაფრენია და თავის ნებაზე ათამაშებსო. მოდი ახლა და ასეთი სურათის მნახველს ნუ გავაცნებთა! ეს ფიზიკურათ შეუძლებელია.

ან არა და ხედავს ზოგიერთი ჩვენი ნაციონალისტი, რომ არც ქალაქისა და არც სოფლის მუშა მის პოლიტიკურ საქმეს განუსჯელათ არ ეტანება, რომ მათ მიბრძანებას პურ-მარილით არ ვგებება, ხედავს და როგორც წამებული სიმართლისათვის, კვლავ კრაკადილის ცრემლებს აფრქვევს და დალადებს: „მამათ ზეციერო! შეუნდე ამთ რამეთუ არა უწყობან რასა იქმოდენ“ დაინახავ ამას, ამ საარაკო ოხუნჯობას და გიძლია სიცილი შეიმეგრო?

„სიტყვას“ კი ჰგონია, რომ ის თავისი ნაღვლიანი სიტყვა-მოქმედებით, თავისი ცრემლებით და წერტილებით ქართველ ეროვნულ მოწამის როლს ასრულებს და სწორეთ აი

ეს ფაქტი, რომ მას ასე ჰგონია უმადლესი ოხუნჯობაა საზოგადოების წინაშე და მეც ეს მეტინება ხოლმე. რა ექნა, თუ ასე არ არის „მშრომელმა ხალხმა გავგსაჯოს“.

მუშაჲი.

„ცვლილება“ პოლიტიკური საქმიანის წარმოებაში.

როგორც მოგეხსენებათ, სულ ერთ წელზე ცოტა მეტია, რაც პოლიტიკურ დამნაშავეთა საქმეები ვადაცვა გასარჩევით სასამართლოს (სამოსამართლო პალატას). ჩვენ უკვე გვქონდა აღნიშნული, რომ ამ ცვლილებას არცერთი არ შეუტკლია საქმის მდგომარეობა, რადგან პოლიციის ანუ ადმინისტრაციის უფლება ხელუხლებლათ დარჩა ამ საქმეებში და სასამართლო სასჯელი ზედმეტად დამატება შეიქნა. თუ რითიმე შეიცვალა მდგომარეობა ისევ ამ „დამნაშავეთა“ მდგომარეობის გასაუარესებლათ. ეს იყო 1904 წლის 7 ივნისის კანონის შემდეგ. მას შემდეგ გავიდა ერთი წელი და 1905 წ. 16 ივნისს კვლავ გამოიცა კანონი, რომელმაც ვითომ უნდა გააუმჯობესოს „დამნაშავეთა“ ხვედრი, მაგრამ ნამდვილ თითქმის არავითარი ცვლილება არ შემოუტანია. ყველაზე უფრო თვალსაჩინო ცვლილება ჩვენთვის ამ ახალ კანონში ის არის, რომ პალატაში ამ რიგის საქმეების გარჩევაში მონაწილეობას იღებენ წოდებათა წარმომადგენლები; პალატის წევრებთან ერთად სხედან და განაჩენის დადგენაში მონაწილეობას იღებენ გუბერნიის და მაზრის წინამძღოლები, ქალაქის მოურავი და ერთი მამასახლისი, ე. ი. წარმოდგენილია თავდაზნაურობა ორი ხმით, ქალაქის ბურჟუაზია—ერთი ხმით და „კლეზობა“—ერთი ხმით. ამ წოდებათა წარმომადგენლებს გვერდით უზის ხუთი წევრი პალატისა (თავმჯდომარეანათ), ასე რომ მოხელე მოსამართლეთა უმრავლესობა მაინც უზარუნველია. შეუძლია კი რისამე ახალის შეტანა ამ წესს საქმის მიმდინარეობაში? არაფერი, რასაკვირველია; რადგან თვით იმ ტიპის სასამართლო, რომელიც ჩვენში შემოიღეს ახლა (რუსეთში კი თავიდან ასე იყო) დიდი ხანია უარყოფილია სამართლის მეტყველებაში. ადვილი გასაგებია თუ რატომ. როგორც დინახეთ, აქ მოხელე-მოსამართლე და „წოდების წარმომადგენელი“ ერთ კრებულს შეადგენენ, ესე იგი, უბრალო „მოქალაქეთა“, არა იურისტებს უსხედან გვერდით იურისტები, ხელობით მოსამართლეებში არეულია წოდებათა წარმომადგენელი, რომელთაგან ბევრი პირველათ არის ასეთ როლში და ადვილი წარმოსადგენია, რამდენათ დამორჩილებული ეყოლებათ უკანასკნელნი—მართლაც ვის არ გამოუტყდია, რა უხერხულათ გრძნობს უბრალო ადამიანი თავის თავს, როცა მას რამე საგანზე სპეციალისტთან უხდება კამათი. როგორათაც არ უნდა იყო დარწმუნებული შენი აზრის სიმართლეში, მაინც თუ არ შიშობ, ფრთხილობ მაინც მის გამოთქმას. ასეთია ნორმა, ხოლო გამოწვეული ყველგან იშვიათია და მით უმეტეს იმ პირებში, რომელნიც აქ არიან ჩარეული საქმეში. რამდენი აზნაური წინამძღოლი, ბურჟუა მოურავი და სოფლის მამასახლისი გამოჩნდება ისეთი რომ გაბედოს და შეეკამათოს თავმჯდომარეს იურიდიულ კითხვებში? რამდენათ უნდა იყოს გატაცებული იგი სიმართლის დაცვის სურვილით? მერე რამდენი შეიძლება გამოდგეს ასეთი? ათასში ერთიც საეჭვოა. მარა წარმოვიდგინოთ, რომ ასეთებიც გამოვირია. მაშინაც ვერ იქონიებენ საქარო გავლენას, რადგან უმრავლესობა მაინც მოხელე-მოსამართლეთაა. თითონ ეს წოდების წარმომადგენლებიც ხომ მოხელეებია თავის მდგომარეობით, რისთვისაც საკმაო ზომები აქვს მიღებული ბიუროკრა-

ტიას*. მშ სად არის ის საზოგადოებრივი ელემენტი, რომლის შეყვანაც უნდათ ამ გზით სასამართლოში და მით უკანასკნელის ცხოვრებასთან დაახლოვება? აშკარაა, რომ ამ მიზნის განსახორციელებლათ სასამართლოს ასეთი ფორმა უფარგისი და შეუფერებელია. საზოგადოების ანუ ხალხის სამართალში მონაწილეობა მხოლოდ იმ სახით შეიძლება, რომელიც საზოგადოთ მიღებულია ყველა განათლებულ ქვეყნებში და რომელსაც ეწოდება ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო. მხოლოდ ამ ფორმის სასამართლოს შეუძლია, რამდენათაც ეს მოსახერხებელია არსებულ კანონის ფარგალში, უზრუნველ ყოს „დამნაშავეთა“ თუ ბრალდებულთა მდგომარეობა და გადაარჩინოს ბევრი მათგანი უდანაშაულოდ დასჯის გადაწყვეტას, ასეა საზოგადოთ სისხლის სამართლის საქმეებში და კიდევ მეტათ ეგრეთ წოდებულ პოლიტიკურ დამნაშაულთა შესახებ. პოლიტიკური დამნაშაული, როგორც ვიცით, საზოგადოთ არის ერთი რომელიმე კერძო აქტი ანუ მოქმედება არსებული წესწყობილების წინააღმდეგ. ყოველივე არსებული რასაკვირველია პირველ ყოვლისა თავის დაცვას, თავის ბატონობის შერჩენას ფიქრობს, ხოლო ყოველი დაწესებულება ამ არსებულის აგენტი და იარაღია. ამ რიგათ გამოდის რომ პოლიტიკურ დამნაშავეს, ე. ი. მომავლის გასაუმჯობესებლათ არსებულთან მებრძოლს სასამართლებს და სჯის მისი მოპირდაპირე, მოსისხლე მტერი. ასეთ პირობებში სამართალზე დაპარაკი საეჭვო ხდება და უფრო მოსალოდნელია რომ გასამართლება შურის ძიებათ გადაიქცევა. ამიტომ მივიდა ხალხის გონება ნაფიც მსაჯულთა სამართლის ფორმამდინ, რომელიც სრულდება ყველა მოქალაქეთა მონაწილეობით, რასაკვირველია რიგ-რიგობით და წილის ყრით; მხოლოდ ამას შეუძლია შეიტანოს აუცილებლათ საჭირო კონტრალი და კორექტივი (შესწორება) სამართლის საქმის ასრულებაში, რადგან იგი არის თვითცხოვრება, რამდენათაც მასში მონაწილევა მთელი ხალხი და არ არის გამორიცხული უმრავლესობა, როგორც ეს დღეს რუსეთის სასამართლოშია. მხოლოდ სასამართლოს ამ ფორმის შეუძლია მიანდოს თავისი ბედი ყოველმა დამნაშავემ და მათ შორის, რასაკვირველია, პირველია პოლიტიკური, და საზოგადოებისაც მხოლოდ ასეთ სასამართლოს შეუძლია გამოუტყდოს ნდობა.

ამიტომაც არის რომ ყველგან ასეთი სასამართლოს ტიპი იმარჯვებს და საცა არ არის ყველა მოწინავე პარტიებს შეაქვთ იგი თავის მოთხოვნილებათა შორის. სანამ ეს წესი არ იქნება მიღებული, მანამდინ მეტია საზოგადოების სამართალში მონაწილეობაზე ლაპარაკი. აქედან აშკარაა, რომ ახალი წესი არაფრათ არ ცვლის „დამნაშავეთა“ მდგომარეობას.

ერთათ ერთი შედეგათი, რომელიც მოყვა „დამნაშავეთათვის“ 16 ივნისის კანონს არის დამცველთა წრის გაფართოება. დღემდინ მხოლოდ ნაფიც ვეპილერებს ქონდათ უფლება მათი დაცვისა, ახლა კი ნაფიც ვეპილთა თანაშემწეებს და კერძო ვეპილებსაც შეუძლიანთ ამ მოვალეობის შესრულება. დამცველთა ფარგლის შემოზღუდვის დროს კანონმდებელს აზრათ ქონდა „ამ საქმეების განსაკუთრებული მნიშვნელობა“ და ის მოსაზრება, რომ ასეთ პირთა დაცვა „მხოლოდ იმათ უნდა მიენდოს, რომელთაც შეუძლიათ დინჯათ და დაკვირვებულათ მოეპყრან თავიანთ საქმეს“. აშკარაა,

* ნუ დაივიწყებთ იმასაც, რომ ყველა ეს „წარმომადგენელი“ ქონებრივათ ვაბატონებულ კლასებს ეკუთვნიან, „დამნაშავენი“ კი საზოგადოების გალატაკებულ უმრავლესობისაგან არიან ან უკანასკნელთა ინტერესების დამცველები არიან.

კანონმდებელს ნდომებია უფრო ახალგაზდა ვეჭილებს გამოარიცხვა, რადგან მათ უფრო გულახდილად შეუძლიათ არსებულ პირობებზე მსჯელობა, ეს კი კრიტიკაა, რასაც ყოველთვის უფროხის მოძველებული წყობილება. ერთი მხრით გაუფგებარია, ზაიდან მოუვიდათ ეს აზრი, რა შიში მოელოდათ ამ კრიტიკისაგან, როცა ყველა პოლიტიკური საქმეები „ჩაკეტილ კარებში“ იჩივებ. ნუ თუ, პალატაზე შევძლო ექონებია რაიმე გავლენა ახალგაზდა დამცველს? მეორე მხრით აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ ხერხმაც ვერ ვასკრა და თვით „დინჯ“ ნაფიც ვეჭილებშიც გამოჩნდა საკმარისი პოლიტიკურ დამცველებისა, (უფრო ახალგაზდებში). მართალია პირველად უფროხიდან ასეთ საქმეებს, მაგრამ შემდეგ თან-და-თან შეიქნა საპატრიოპოლიტიკური დამცველის როლი და საცა აღვკატურა მრავალ-რიცხვითი დამცველების გადარჩევა და ვაცხრილავ უფრო საჭირო შეიქნა, ვიდრე მათი ძენა. მხოლოდ იქ, საცა ნაფიც ვეჭილების რიცხვი მცირე იყო შეიძლება საგრძობელი გამხდარიყო ეს შემავიწროებელი კანონი. საზოგადოთ კი ამ ცვლილებას უფრო პრინციპალური მნიშვნელობა აქვს დღეს ვიდრე რაიმე პრაქტიკული, ნამეტურ თვით „დამწამვეთათვის“, გარდა იმისა, რომ მათ შეუძლიათ ახალგაზდებიდანაც აირჩიონ დამცველი.

საზოგადოთ, როგორც ვთქვით, ახალ კანონს არავითარი შესამჩნევი შედეგით არ შეუტანია ამ ბრალდებულთა მდგომარეობაში. რჩება ისევ ჟანდარმების გამოძიება, ადმინისტრაციის სრული ბატონობა, ამ საქმეების საზოგადოების კონტრილიდან დაშორება და ყველა ის ნაკლი, რომელიც წინეთ გეჰქონდა აღნიშნული ჩვენ გაზეთში. ყოველივე ამის აცილება შეუძლია მხოლოდ ცხოვრების განთავისუფლებას, მხოლოდ მაშინაა მოსალოდნელი სასურველი ფორმის სასამართლოს დაწესება, ასე რომ ყველა ვზებს რომისაკენ მივყავართ და იქით უნდა ვისწრაფოდეთ ყველანი...

ს ხ ვ ა თ ა უ რ ი ს .

ქუთაისის ინტელიგენტებში კარგათ ცნობილ არჩილ ფერაძეს აჩემებული ქონდა ერთი ახირებული აზრი, რომელსაც გამუდმებით იმეორებდა. ის ამბობდა და ამტკიცებდა კიდევ თავისებურათ, რომ რუსეთში **მხოლოდ სამი მარქსისტია**: პირველი—**ნ. კ. მხიხილოვსკი**, მეორე (მგონი) პროფ. **კარევეი** და მესამე... **ვასილ წერეთელი**. აი, ეს მეტის-მეტე ვრუდიციით გამოწვეული „ლოლიკური ოთურმა“ მომავლდება ხოლმე ყოველთვის, როცა ვასილ წერეთლის წერილებს ვკითხულობ. სწორეთ რომ ნამდვილი „ოთურმა“ ამ მესამე მარქსისტის თავში გაბატონებული და მხოლოდ ამით შეიძლება აიხსნას მისი „მარქსისტული“ წერილი, რომელიც „ცნობის ფურცლის“ №№ 2874 და 77-შია მოთავსებული, „მესამე მარქსისტს“ ისე არაფერი წერილის დაწერა არ შეუძლია, რომ მესამე დასვლებით არ დაიწყოს ან არ გაათავოს, განსაკუთრებით ამ უკანასკნელ ხანებში.

ახლაც, იწყებს რა ეს ოთურმისტი—„მარქსისტი“ თავის წილადობილას სამეურნეო ამხანაგობათა შესახებ, რომელსაც „საადგილ-მამულო საკითხი და თვითმართველობა“ ეწოდება, მოიხსენიებს ჩვენ მესამე დასვლებს, რომელნიც „მხოლოდ წააგვიან ვერაპის სოციალ-დემოკრატებს“, გვისაყვედურებს ავტონომიის მოწინააღმდეგობას, არ ვიცით კი რა კავშირი აქვს ამას საგანთან, და ისევ უბრუნდება თავის ამხანაგობებს. მას სურს მთელი საქართველო (ავტონომიური, უეჭველია!) მოდინოს სამეურნეო ამხანაგობებით, რომელიც მაინცა ერთ-ერთ მხსნელ საშუალებათ გლენებისათვის ამ ახირებულ ეკონომისტს.

„მაშ, რა გვისნისიო?“ კითხულობს ბ. წერეთელი, ავტორს რა გლენების გაპირებას და იმის მიზეზებს. და თითონვე იძლევა პასუხს.

„ამხანაგობა, მხოლოდ ამხანაგობა. გლენო და აზნაურნი! სანამ ჯერ კიდევ მთლათ არ გამოუცლიათ ხელიდან თქვენთვის მიწა წყალი, სანამ ჯერ კიდევ გვიან არ არის, შეერთდით, გაარღვიეთ ღობეები, შეაერთეთ თქვენი პატარ-პატარა ნაქერი მიწები, გარდაქმნით წვრილი წარმოება მსხვილ წარმოებათ, ამხანაგობა ვერ ივარგებს, თუ ორმოცდა-ათი მოსახლე მიანიც არ შეერთდა, რადგან მცირე რიცხვი ამხანაგებისა ვერ შექმნის საჭირო ძალას, ვერ გააუმჯობესებს წარმოებას. შევიდრ ნიდაგს კი **ამხანაგობა მაშინ მოიპოვებს**, როდესაც შეერთებულ მოსახლეების რიცხვი **ათასამდის ავა**. შემდეგ სხვა და სხვა ამხანაგობანი შეუერთდებიან ერთმანეთს. მაშასადამე, ჯერ პატარა ამხანაგობა თან და თან გაიზდება და დიდათ შეიქმნება, ბოლოს კი ამხანაგობათა კავშირი დაარსდება“.

«რით არის ამხანაგობა კარგი?» განაგრძობს ჩვენი სოკრატი თავის კითხვებს. იმით, რომ ამხანაგობას ექნება (ბევრი, ბევრი რამ ექნება!) საშუალება შეიძინოს გაუმჯობესებული. იარაღი ხელ-საქმისათვის; ექმნება საშუალება მოაწყოს რიგიანად სარდაფი, ბოსელი და სხვა. ამხანაგობა ადვილად იშოვის თავის წევრებად განათლებულ მეურნეს, აგრონომს, რომლის შემწეობითაც ადვილად გააუმჯობესებს მიწის გასუქება-განაყოფიერების, ღონის დაყენებისა და შენახვის საქმეს, ყველის წარმოებას და სიამოვნებით დასთანხმდებიან ამხანაგობის წევრობას აგრეთვე კაცისა და პირუტყვის განათლებული ექიმები, რადგან ახლა არც ერთი განათლებული კაცი არ არის უზრუნველ-ყოფილი უბედურ შემთხვევისა, სნეულობისა და სიბერისაგან, ამხანაგობა კი უზრუნველ-ჰყოფს ყოველგვარ უბედურებისა და გაპირებისაგან თვითველ თავის წევრს, მის შვილსა და მომავალს. კერძო მოსახლეს კი, უსახსრობის გამო, არა აქვს საშუალება მიმართოს ექიმს გაპირების დროს. ამვე მიზეზის გამო ამხანაგობას ეყოლება წევრებად ზეინკალი, მჭედელი, თერძი, მჩქეპე, მქსოველი, ხლო, დურგალი, კლატოზი, ნასწავლი ტეხნიკოსი და სხვა და სხვა. ერთის სიტყვით, თითქმის ყველაფერი, რაც საჭიროა კაცისათვის, ამხანაგობას უსასყიდლოთ ექმნება, ამას გარდა ექმნება კიდევ, მრავალგვარი გასასყიდი საქონელიც“ . (sic).

კითხულობ ყოველივე ამას და ვერ გაგვიცა „კაცისა თუ პირუტყვის... განათლებულ ექიმისა ნაწერია! ასე გვეცნება ეს რომელიმე ვერობიელი მარქსისტების მზგავსი რუს-მარქსისტების მიერ ნეტარ ხსენებულ მერატლევ ლევიცკიზე დაწერილი კარიკატურათ. მაგრამ შეცდებით, ეს სერიოზული მსჯელობაა მესამე მარქსისტისა, რომელსაც რუსულათ ხიმერა დაერქმევა, ხოლო ჩვენებურათ „ლოლიკური ოთურმა“.

მაგრამ რაღა სოკრატი იქნება ჩვენი ისტორიოსოფი, რომ თავის პროგნოზში უფრო შორს არ წავიდეს. ეს ამხანაგობები მას უნდა „ავტონომიურ საქართველოში“ „გამდიდრებით სოციალიზმის“ (რა მშვენიერი სიტყვა მოიგონეს ფედალისტებმა!) დასამყარებლათ, ხოლო ასეთ სერიოზულ საქმის დამწყებმა რასაკვირველია ყოველ გვარი მდგომარეობა უნდა წარმოიდგინოს. და აი ბ. ვასილიც ითვალისწინებს მომავალს. მოსალოდნელია ერთი ამხანაგობის მეტი სიჭარბით გამოარულზე, ვიდრე მთორისი. ასეთ შემთხვევაში შესაძლებელია ამხანაგობები ქონებრივათ უთანასწორონი შეიქნენ. ეს გარემოება ცოტა არ იყოს ატიქრებს ბ. წერეთელს, მაგრამ

სულ ცოტა ხნით და ხსნასაც ადვილათ პოულობს. ჯერ ერთი რომ „გამრავლების ნიჭი“ ყველა ამხანაგებს ერთნაირი ექნებაო, ამბობს ბ. ვასილი. მაგრამ, კიდევ რომ მოხდეს ასეთი უთანასწორობა, ეს არაფერ დაბრკოლებას არ წარმოადგენს, პირი იქით ბევრი ხალხის მყოლი და ნაკლები მიწის მქონებელი ამხანაგობა უკეთ განავითარებს ტენიკას და მით უფრო მეტ შემოსავალს გამოაღებინებს მიწას, ვიდრე ბევრი მიწის მქონებელიო (იხ. „ს. ფ.“ № 2877 გვ. მ სვეტი 4). თუ კი ასეთი შე დალოცვილო რაღას უჩივი ამ მიწის უქონლობას (იხ. № 2874 გვ. 2 სვ. 4)? ის არა სჯობდა პირდაპირ უმწაწკლათა ამხანაგობას დაარსებას შედგომოდი? მაშინ ხომ თქვენნი ფელეტონების დასრულებამდინ ტენიკაც აყვავდებოდა და ავტონომიური ამხანაგობანიც? აი, ამ ავტონომიური პრინციპის დაცვა უნდა ჩვენ მეოთხრემეს და იმიტომ უფროთხის მიწის ხელ-ახალ განაწილებას „კავშირის ამხანაგობათა“ შორის. მართლაც და ეს ხომ ავტონომიის წინააღმდეგი იქნება, ამიტომ დასჭირდა „კაცის განათლებულ ექიმს“ კულის ასეთი ძალის დატანება.

ნათქვამიც საკმარია ბ. ვასილ წერეთლის დახასიათებლით, მაგრამ სინტერესთა ვიცოდეთ ამ ფილოსოფიის გენეზისი, მისი წარმოშობა. მართლაც რომელი მკითხველი არ იკითხავს საიდან მოუვიდა ასეთი პრობლემა თავში კაცის ექიმსო. ჩვენი აზრით პასუხი მხოლოდ ერთია. ეს თეორია არის ნაყოფი დიდი ერუდიციისა, აქ არის „პირველი მარქსისტის“ მიხაილოვსკის „САМОДОВЛЮЩАЯ ОБЩИНА“, ლევიციის „არტელები“ და ფერდერალისტების ავტონომია; ხოლო როცა ყველა ამათ თავი ერთ თავისუფალ თავში მოიყარეს, გამართეს ოთურმოზბა და აი ამის ნაყოფი გახლავთ ეს დიდებული თეორია, რომელიც ამხანაგობებით, კავშირებით და კავშირთა კავშირებით მოუფენს მსოფლიოს, მათი შემწეობით იმ ზომამდე გაამდიდრებს გლეხობას და დააფუძნებს ისეთ მეურნეობათ, რომელთაც ყველაფერი ბევრი ექნებათ, ყველა მოთხოვნილებას თავისი ნაწარმოებით დაიკმაყოფილებენ და ბევრსაც გაყიდნიან... ვის მიყლის კი არ ვიცი, თოდან ყველგან ასეთი ამხანაგობები იქნება! მაგრამ, შეიძლება, ვასილის ამ რეცეპტით მარტო ავტონომიურმა საქართველომ ისარგებლოს, რადგან იგი ავტონომიური იქნება, ბ. ვასილს პრივილეგიას მიცემს, სამშობლოს ჩინურის კედლებით შემოზღუდავს, თითონ არაფერს იყიდის, სხვებს კი ბევრს მიყიდის, ამ გზით მთელი ქვეყნის ფულს თავს მოუყრის და მით ე. ი. ასეთი „გამდარებელი სოციალიზმს დაიწყარებს“... აღბათ ასე იქნება! მაშ გაუმარჯოს „მეხამე მარქსისტს“ და მის ლოდიკურ ოთურმას!...

ბარბაროსი გლეხი.

პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკა

ფრ. ენგელსის.
(თარგმანი)

პოლიტიკური ეკონომია ბუნებრივი შედეგია ვაჭრობის განვითარებისა, და ამ მეცნიერების აღორძინებისათანავე ტლანქი და უფიცი ვაჭრობა შეიცვალა ნებადართულ მოტყუილების სისტემით, გაჩნდა მეცნიერება გამდიდრების საშვალეებათა და გზის მაჩვენებელი.

ამ დროის პოლიტიკურ ეკონომიას ანუ გამდიდრების საშვალეებათა მეცნიერებას, რომელიც აღორძინდა ვაჭართა მეტოქეობისა და მათ მტაცებლურ მიდრეკილებათა ნიადაგზე, უოვლად საზიზღარი ეკონომიური ხასიათი ქონდა. იმ დროს გულუბრყვილოთ რწამდათ, რომ სიმდიდრეს ოქრო და

ვერცხლი წარმოადგენდა და ყველა ქვეყნები ცდილობდნენ ხელი შეეშალათ და აეკრძალათ კეთილშობილი ლითონის გატანა სახელმწიფოდან, ეს მიიჩნდათ თავიანთ წმინდა მოვალეობათ.

მაშინდელი ერები იმ ძუნწს მოგაბონებდათ, რომელსაც გულში ჩაუკრავს მაგრათ ფულის ტომარა და შურითა და მტრული თვლით უყურებს ყველა მეზობელს. მთელი ცდა იმაზე იყო მიმართული, რომ როგორმე მეტონადლი ფული გამოერთმიათ იმ ხალხისთვის, რომელთანაც ვაჭრობა ქონდათ გამართული და ამ ნაირათ შეძენილი ფული მოეგროვებიათ შინ.

მაგრამ ცხოვრებაში ამ პრინციპის მტკიცეთ გატარება სახიფათო იყო, შეიძლებოდა ვაჭრობა მოესპო; გაიარეს ეს საფეხურიც, შეიგნეს რომ კასაში თავმოყრილი ფული მკვდარი კაპიტალი იყო, ხოლო წარმოებაში დატრიალებული კი მუდამ იზრდებოდა.

ამ მოსაზრებით ვაჭრებმა დიდი კატმოყვარეობა გამოიჩინეს და თავისი დუკატები (ინგლისური ფულია) დაგზავნეს და დაარიგეს სხვა-და-სხვა ქვეყნებში, რასაკვირველია იმ მიზნით რომ მათ სხვა მეტი დუკატებიც მოეტიანათ სახლში. იმავე დროს მიხედვნი, არაფერს ვიხარალებთ იმითი, რომ ვაჭარს ივანეს მის საქონელში მეტი ფასი მიეცეთ, თუ იმავე საქონელს კიდევ უფრო ძვირათ პეტრე-ვაჭარს მიეყიდოთ, და სწორეთ ეს მოსაზრებები დაედო საფუძვლათ მეტკანტილურ სისტემას. ვაჭრობა ყოველ ღონეს ხმარობდა დაემალა თავისი მტაცებლური ხასიათი. სხვადა-სხვა ხალხნი თან-და-თან დაუახლოვდენ ერთმანეთს. ისინი სდენდენ ერთმანეთში სავაჭრო და სამეგობრო ხელშეკრულებებს, იკვროდენ სხვა-და-სხვა პირობით და ხელსაც უწყობდენ ერთმანეთს რამდენათაც კი შეიძლება მეტი მოგების მოპოებაში. მაგრამ არსებითათ ვაჭრობას ისევ მტაცებლური ხასიათი ქონდა და ეგონიზის განხორციელება იყო. ეს მისი თვისებები დროგამომშვებით გამოჰქვენდებოდა ხოლმე იმ ომებში, რომელთაც იწვევდა ვაჭრული მეტოქეობა. ეს ომები ამტკიცებდენ, რომ ვაჭრობაც ისეთსავე მუშტის უფლებზე არის დამყარებული, როგორც ძარცვა-გოუჯა. არავინ არ ირცხვოდა ძალით ან მოტყუილებით ისეთი პირობა დაედებინა მეორესათვის, თუ კი მოახერხებდა, რომ მას როგორც უძლიერესს მიეღო რაც შეიძლება მეტი მოგება.

მეტკანტილური სისტემის უმთავრესი ანუ დედა-პუნქტი იყო სავაჭრო ბალანსის თეორია. რადგანაც იმ დროს კიდევ რწამდათ, რომ სიმდიდრეს ოქრო და ვერცხლი შეადგენდა, ამიტომ მოსაგებათ (სასარგებლოთ) მხოლოდ ისეთ ხელშეკრულებას თვლიდენ, რომელსაც ბოლოს და ბოლოს შემოქონდა მხარეში ნადლი ფული. ხელშეკრულებას ზომავდენ შემოტანილი და გატანილი საქონელის რაოდენობის შედარებით. თუ გატანილის რაოდენობა (ფასით რასაკვირველია) აღემატებოდა შემოტანილისას მაშინ დასაკენიდენ, რომ ქვეყანაში ამ განსწავების თანაბარი ფული შემოსულა ნადათ და მაშ, ამ ჯამით გამდიდრებულა კიდევ მხარეო. ეკონომისტების დახლოვნებაც იმაში უნდა გამოხატულიყო, მაშასადამე, რომ წლის ბოლოს საქონლის გატანას გადაემატებია შემოტანილსათვის, და აი ამ სასაცილო ილიუზის სწირავდენ არა ერთისა და ორი ათასი ადამიანის სიცოცხლეს. ვაჭრობას თავისუფლათ შეუძლია დაიკვენოს თავისი ჯვაროსანთა ომებით და ინკვიზიციითაც.

მე-18 საუკუნე ხომ რევოლუციების ხანა იყო და მან გაარეოლუციონერა პოლიტიკური ეკონომიაც. მაგრამ რო-

გორც ყველა ს'ვა ამ საუკუნოების რევოლუციები, ისე პოლიტიკურ ეკონომიაში მომხდარიც ცალმხრივი იყო თავის შინაარსით და აღსაყვან ერთი მხარის საწინააღმდეგო მიმდინარეობით (ტენდენციებით).

ამ ხანაში განყენებულ სპირიტუალიზმს განყენებული ანუ აბსტრაქტული მატერიალიზმი დაუბრდაპირეს, მონარქის - რესპუბლიკა, ღვთაებრივ უფლებას - სოციალური ხელშეკრულობა და ამ საზღვრებს ვერც ეკონომიურმა რევოლუციამ გადააბიჯა. მთავარი (სახელმძღვანელო) აზრი ისევ ძველებური დარჩა: მატერიალიზმი არ შეეხო სრულებით ქრისტიანულ თავის დამცირებას ადამიანისას, ვერ მოიცილა თავიდან თავის-თავის მიმართ ზაზლი, და ქრისტიანულ ღმერთის ნაცვლათ ბუნება დაუყენა ადამიანს წინ აბსოლუტით (განუსაზღვრელ არსებით), პოლიტიკასები სრულიად არი ცდილან კრიტიკაში გაეტარებიათ სახელმწიფოს წყაბრების შესახებ მიღებული სახელმძღვანელო აზრი, ეკონომისტებს კი აზრათაც არ მოსვლიათ ოდნავ მაინც დაფიქრებულყოყნ კერძო საკუთრების გამართლებასზე. ამიტომაც იყო რომ პოლიტიკური ეკონომია ძლიერ ცოტათ წაიწია წინ. იგი იძულებული შეიქნა სოფისტიკა და პირფერობა მოეშველებია და მათ შემწეობით დაემალა ის წინააღმდეგობანი, რომელიც გამოაჩნდა იმ დროს, და ძალაუფლებათ მიეღო ზოგიერთი დასკვნანი თანახმით მაშინდელ ჰუმანიურ (კაცთმოყვარულ) მიმდინარეობისა, თუმცა ესენი არ ეთანხმებოდნენ მის ღებდა აზრს. პოლიტიკურმა ეკონომიამ მიიღო ჰუმანიური ხასიათი, ზურგი შეაქცია მწარმოებელს და თავის სიყვარულით გააბედნიერა მხმარებელი. ის გულის წყაროვს აცხადებდა მერკანტილიზმის სისხლის მსმელობის წინააღმდეგ. ვაჭრობა აღიარა ერთობისა და მეგობრობის საფუძვლათ, როგორც ხალხთა ურთიერთობაში ისე კერძო ადამიანთა ცხოვრებაში. ყოველივე ეს რასაკვირველია ძლიერ კარგი იყო, მაგრამ შუბი ხომ ხალხთაში არ დაიმალება და ღებდა-აზრმაც გამოიჩინა მთელი ძალი თავისი მოქმედებისა: სრულიად წინააღმდეგ ფილანტროპიისა მან შეიმუშავა მალტუსის თეორია მცხოვრებთა რიცხვის გარდამეტებისა, თეორია ყველა წინანდლებზე უფრო ბარბაროსული, რომელსაც შვეიცლო ადამიანი თავგამეტებამდინ მიეყვანა; ამ თეორიამ გავაცამტვერა ყველა კაცთ მოყვარობასა და მსოფლიო მოქალაქეობაზე მომდერალი ლამაზი სიტყვები. მანვე შექმნა და განავითარა საუბრიკო სისტემა და თანამედროვე მონობა, რომელიც სისასტიკით და კაცთმშუღვარებით, არაფრათ ჩამოუვარდებდა ძველი დროისას. ახალმა პოლიტიკურმა ეკონომიამ, თავისუფალ ვაჭრობის სისტემამ, რომელიც დაასაბუთა თავის თხუზულებასში ადამ სმიტმა („ერთა სიმდიდრე“), გამოაშკარავა ის პირფერობა, წაჯგენ-უკუჯგემობა და უუფლებობა რომელნაც უბარდაპირდებიან ღდეს თავისუფალ კაცობრიობას.

ნუ თუ სმიტის სისტემამ არ არის ნაბიჯის წინ გადადგამა, შეიძლება იკითხოთ. რასაკვირველია არის და აუცილებელი ნაბიჯიცაა. აუცილებლათ საქირო იყო მერკანტილური სისტემის დამხობა მისი მონოპოლიებითა და ვაჭრობის შემავარდნობებელ წესებით, მხოლოთ ამით შეიძლებოდა გამააშკარავებულყო კერძო საკუთრების ნამდვილი ხასიათი. საქირო იყო, უკუშვედლოთ ყველა წვრილმანი ადგილობრივი და ეროვნული მოსაზრებანი, რომ ბრძოლა საყოველთაო გამხდარიყო და მთელს კაცობრიობას მოღებოდა.

კერძო საკუთრების თეორიას უნდა დაეტოვებია ემპირიული (დაკვირვებითი) და მარტოთ-მარტო ობიექტური კვლევა ძიების ბილიკი და მიეღო მეცნიერული ხასიათი; უკანასკნული კი აიძულებდა მას მიეღო თავის თავზე პასუხის მგებლობა

თავის დასკვნებისათვის და მით კითხვა გადაეტანა უფრო საკაცობრიო ნიადაგზე. დასასრულ, საქირო იყო რომ ძველი პოლიტიკური ეკონომიის უზნეო ელემენტები მათი უზნეობის უარყოფით და პირფერობით მიეყვანა უმწვერვალეს წერტილამდის. ყოველივე ეს ბუნებრივი იყო. ჩვენ სიამოვნებით აღვიარებთ, რომ ვაჭრობის თავისუფლების დასაბუთებამ და ცხოვრებაში გატარებამ მოგვცა შეძლება გადაგველახა კერძო საკუთრებაზე დამყარებული პოლიტიკური ეკონომია, მაგრამ იმავე დროს ნებას ვაძლევთ ჩვენ თავს დავამტკიცოთ, რომ ვაჭრობის თავისუფლება აბსურდია (უაზრობა) როგორც თეორიულათ ისე პრაქტიკულათაც. და ჩვენი განაჩენი მით უფრო სასტიკი იქნება, რამდენათაც უფრო ახლო არიან ჩვენ დროზე ის ეკონომისტები, რომელთა კრიტიკასაც ქვევით შეუდგებით. საქმე ის არის რომ სმიტს და მალტუსს ხელში ქონდათ მხოლოთ თეორიის ნაგლეჯები, მათ შემდგომნი მკვლევარნი კი სარგებლობდნენ დასრულებული სისტემით, უკანასკნელთა დროში ყველა დასკვნები გამოყვანილი იყო და ყველა წინააღმდეგობა საქმათ გამოაშკარავებული, მაგრამ ისინი მაინც მეტათ თვლიდნენ სახელმძღვანელო აზრთა გამოკვლევას და თავს იღებდნენ სისტემისთვის პასუხის მგებლობას. რამდენათაც უფრო ახლო არიან ეს ეკონომისტები ჩვენ დროსთან მით უფრო ნაკლებია მათი პატიოსნება საქმის გარკვევაში, რაც უფრო უაზროვდებოდა ეს სენციერება ჩვენ დროს, უფრო და უფრო ძლიერდებოდა სოფისტიკის როლი, რომლითაც სარგებლობდნენ პოლიტიკური ეკონომიის დროის შესაფერ სიმაღლეზე შესაჩერებლათ. ამიტომ, რიკარდოს მეტი ცოდვა მიუძღვის ვიდრე ად. სმიტს, ხოლო მაკულოხს და მილს მეტი ბრალი ედება ვიდრე რიკარდოს.

ახალ პოლიტიკურ ეკონომიას არც კი შეუძლია სწორი მსჯელობა შემოქმედების მერკანტილურ სისტემაზე, რადგან თვითონ იგი გაუღებთილია ცალმხრივი აზრებით და განაგრძობს ძველი სახელმძღვანელო აზრებით სარგებლობას. მხოლოდ მაშინ შეგვეძლება სისწორით დავავსოთ ორივე სისტემა, როცა ორივეზე, როგორც მემკალტილურის ისე ვაჭრობის თავისუფლების წინააღმდეგობებზე მალა დავდგებით და სახელმძღვანელოთ მივრღებთ ნამდვილ ადამიანურ შეხედულებას. ქვევით ჩვენ დავამტკიცებთ რომ ვაჭრობის თავისუფლების დამცველნი უფრო მეტი მონოპოლისტები არიან ვიდრე მერკანტილური სისტემის მომხრენი. დავამტკიცებთ აგრეთვე რომ ახალი დროის პოლიტიკა-ეკონომია ორპირ ჰუმანაზმის ნიღბ ქვეშ ისეთი ბარბაროსობა იმალება რომლის მსგავსი არც კი მოლანდებია მათ წინამორბედთ; დავამტკიცებთ რომ ძველი შკოლის დამახასიათებელ ცნებათა ერთმანეთში არევა ბევრათ უფრო მარტივი და ნათელი იყო ვიდრე მათ მოწინააღმდეგეთა ლოლიკა და არც ერთს ამ სკოლათავანს არ შეუძლია მფარვე ისეთი ბრალი დასდოს, რომელშიაც თვითონ არ იყოს და მწაშავე. და სწორეთ ამიტომაც არის, რომ ახალ პოლიტიკურ ეკონომიას ვერ აუხსნია მერკანტილური სისტემის ხელ ახალი აღორძინება ჩვენს დროში; ჩვენ კი სულ ადვილათ შეგვიძლია მისი ახსნა. აი როგორ არის საქმე. რადგან ლიბერალური პოლიტიკური ეკონომია ორზროვანია და მოკლებულია პირდაპირობას, იგი უქვევლათ უნდა დაიყოს მისი შემადგენელი ელემენტების მიხედვით. სწორეთ ისე როგორც თეოლოგია (ღვთისმეტყველება) იძულებულია ან უკან იბრუნოს პირი და დაუბრუნდეს ბრმა სარწაუნობას, ან გასწიოს წინ და გარდაიქმნეს თავისუფალ ფილოსოფიათ, ისე ვაჭრობის თავისუფლებაც ან უნდა დაუბრუნდეს მონოპოლიისა და ადაღინოს იგი, ან უნდა უარყოს კერძო საკუთრება და მოსპოს იგი. (შემდეგ აქნება).

უქრნალ-გამეტეხიდან.

ახარებული ლოდიკისა და ბაგაჲის პატრონი ყოფილა „ივერიის“ „მეცნიერი“ ხელმძღვანელი! „მოგზაურის“ მიმართულების ერთ ორგანოში“ ამოუკითხავს მას გასაოცარი (მისთვის და მხოლოდ მისთვის!) ახალი ამბავი. ამოუკითხავს რომ დემოკრატია ბუნებრივი მოწინააღმდეგეა იმ პარტიისა, რომელსაც ორგანო ხელმძღვანელობს; ამოუკითხავს კიდევ:

„ჩვეულებრივად გონივრად, რომ რაკი ჩვენც ამდენი სხვადასხვა ხალხი მოდის, ალბათ ძლიერი ვართო. ეს შეხედულება მართალიც არის და შემტლარიც, იმისდა მიხედვით, თუ როგორი თვალით შევხედავთ ჩვენს პარტიას. თუ მას შევხედავთ დემოკრატიის თვალით, დავინახავთ, რომ ის ძლიერია, წინააღმდეგ შემთხვევაში დემოკრატიული კლასები ჩვენც არ მოვიდოდნენ; თუ მას შევხედავთ ჩვენი პარტიის თვალით,— ის სუსტია უამისოთ წვრილი ბურჟუაზია არ გავვეკარებოდა...“

„ვერობის პარტიას იმდენი გავლენა არ აქვს ბურჟუაზიაზე, რამდენიც ჩვენ გვაქვს; მარა ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენი პარტია ბერლინისაზე უფრო ძლიერია? სრულიათაუ არა...“

ამოუკითხავს ესა, და მის სიხარულს საზღვარი არა აქვს. რაო და, თვით მესამე დასვლები აღიარებენ თავის სისუსტესო და აქედან დასკვნის „მასსაღამე, ცხადია, საქართველოს ავტონომიის დასულებისათვის გამოაკლევით“ დიდი ნიადაგი ჰქონია საქართველოში, რადგან მას ემხრობიან ის ელემენტები, რომელნიც ერის უმრავლესობას შეადგენენო“. ემხრობიან კი, ბატონო მეცნიერო და ლოდიკის დაუშრეტელო წყაროვ? სად მიემხრენ და როდის? ნუ თუ მეტათ ვერ იცნობთ ადგილობრივ ცხოვრებას! განა, არ იცით, როგორის „პატივისცემით“ აცილებენ ავტონომისტ-ორატორებს იგავე დემოკრატი გლეხები! ჩვენი ნუ გჯერათ, ბ-ნ სიტყვას კითხეთ, რომელიც ბრალმდებელის როლს კისრულობს „მოგზაურისტების“ წინააღმდეგე წაიკითხეთ მისი „პატარა ამბები“ „სწოების ფურცლის“ № 2876-ში და თუ რამე „გისწავლიათ და გავიგონიათ“, როგორც ხშირათ ამბობთ ხოლმე, გაიგებთ რის კუქის წვა აქვს ბ. სიტყვას. რატომ? შემდეგ იყოს და რომ ერის უმრავლესობა დღეს ავტონომიის წინააღმდეგია ეს თქვენთვისაც აშკარაა და იმით ნუ ინუგეშებთ თავს რომ „დასვლებია ერთ ადგილას ამბობენ, ჩვენი პარტია დღეს უმცირესობას შეადგენსო. ამას ყველა ამბობს და კიდევ ბევრჯერ იტყვის, რადგან ყველასათვის აშკარაა, რომ დღეს მესაკუთრენი, და მით ბურჟუაზიული პსიხოლოგიის მქონენი შეადგენენ უმრავლესობას, მარა თქვენ რა? ამით ხომ თქვენ კრედიტს არაფერი ემატება. პირიქით თქვენი აღტაცება იმას მოწმობს, რაც არა ერთხელ გვიქვამს—რომ თქვენ და ძმანი თქვენნი ბურჟუა-იდეოლოგები ბრძანდებით. ეს ხომ ასეა, მაგრამ მაინც ვერ გავიგია თქვენი სიხარულის მიზეზი. ნუ თუ, დღემდინ არ იცოდით, რომ დღევანდელ საზოგადოებაში დემოკრატიები შეადგენენ უმრავლესობას და არა სოციალ-დემოკრატიები. თუ, ამით იმას თქმა გინდათ, რომ „დასვლები“ ასეთი უმრავლესობის პოლიტიკას უნდა დაემორჩილონ? თქვენგან ესეც მოსალოდნელია! არა, ბატონო მეცნიერო. დასვლები ყოველთვის იმის ცდაში არიან, რომ თავის ტაქტიკაზე გადაიყვანონ ვიი გადაყვანაც კი შესაძლებელია და რამდენათ ამას ემორჩილება და ურიგდება დემოკრატია, თუნდ ეს „სისუსტის“ ბრალიც იყოს; პარტია ყოველთვის ისარგებლებს მით. როგორც თქვენ მიერ წაიკითხულ ორგანოს წერილს ისე ყველა სხვა „დასვლების“ შრომას ის აქვს მიზნათ, რომ ბრძოლის ასპარეზი განათავისუფლოს და მასთანვე თავისი კლასობრივი შეგნება გააფართოვოს და გააღრმავოს.

და თუ ზოგიერთ ისტორიულ მომენტში დემოკრატია მათ პარტიას მიყვება, რასაკვირველია, იმიტომ რომ ეს მისთვის ხელსაყრელია დღეს, ეს პარტიას სრულიად არ აფიქრებს, პირიქით სიამოვნებით სარგებლობს ამით, რათა პოლიტიკური პირობები მაინც შეცვალოს თავისთვის საუზჯობესოთ.

რა არის აქ საკვირველი!

ან რა წინააღმდეგობა „მოგზაურის“ მეორე №-ისა და ამ ორგანოს წერილში იმით რომ „მოგზაურს“ უტყვამს ჩვენი მიზანაა უმრავლესობას სიამსუხრო. ნუ თუ ესეც ახალი ამბავია თქვენთვის, ბრძენო ეკონომისტო, რომ მიუხედავთ იმისა რომ ერის უმრავლესობა დღეს ბურჟუაზიულია თავისი მდგომარეობით, იგი მაინც გაფუცენილი და გაყვლეფილი უმცირესობისაგან. ნუთუ არ იცით მაგალითათ, რომ გლეხობა თავისთავით ბურჟუაზიული ელემენტია, მაგრამ მაინც გაყვლეფილია. და აი, რამდენათაც ის ასეთია მას ვემსახურებით ჩვენ, ხოლო რამდენათაც იგი ბურჟუაზიულია იმდენათ ის წინააღმდეგია პროლეტარიატისა. მაშ შესაძლებელია, რომ ჩვენ ვემსახუროთ ერის უმრავლესობას, გავავითაროთ მასში მისი ინტერესების შეგნება და ხელი შევეწყუთ მის ექსპლოატატორებისაგან განთავისუფლებას. რა გზით, ეს უუქველია „გაგონილი“ მაინც გექნებათ, და ახლა სიტყვას არ გავაგრძელებთ. ნუ თუ ამაზე მეტათ ვერ გშველის „მეცნიერება“ და „ლოდიკა“ ბ. ეკონომისტო!

გინდოდა ორიოდ სიტყვა ბ. სიტყვისათვისაც გვეძენა, მაგრამ ჯერ არ დაუსრულებია მას თაკია „პატარა ამბები.“ გვიპირდება „დანარჩენზე შემდეგო“ და ჩვენც ვამჯობინეთ, შემდეგ შევხეხო ამ „პუბლიცისტს.“

ბურჟუა და პროლეტარი *)

თქვენ გინდათ თქვენი ქონებრივი ურთიერთობა და წარმოების პირობები, რომელნიც ისტორიის განმავლობაში შექმნილია და წარმოების იმავე ისტორიულ განვითარებასთან ერთათ იცვლება, გადააქციოთ ბუნების და გონების საშუალო კანონათ. ასეთი მიკერძება თქვენ ისევე შეგფერისთ, როგორც ყველა თქვენ წინეთ გაბატონებულ კლასებს. როცა ლაპარაკობთ ბურჟუაზიულ საკუთრებაზე, თქვენ არ გსურთ მიხედეთ ის, რასაც მიხედებით ხოლმე, როცა ანტიკურ ან ფეოდალურ საკუთრებაზე ლაპარაკი.

ოჯახის მოსპობა! თვით უკიდურესი რადიკალიც კი აღშფოთებულია კომუნისტთა ამ საშინელი სურვილით.

რა უძვეს საფუძვლიან დღევანდელ ბურჟუაზიულ ოჯახს? კაპიტალი—კერძო გამდიდრება. საყვებით განვითარებული ოჯახი მხოლოდ ბურჟუაზიისათვის არსებობს, პროლეტარიატი კი იძულებულია უცოლობაში გაატაროს თავისი სიცოცხლე. პროლეტარიატის უცოლობა და აშკარა პროსტიტუცია დამატება ბურჟუაზიულ ოჯახისა.

მოსპობა ასეთი დამატება ბურჟუაზიულ ოჯახისა და მასთან ერთად უნდა აღგავოს დედამიწის ზურგიდან თვით ბურჟუაზიული ოჯახიც. მოსპობა კაპიტალი და მასთან ერთად უნდა გაჭქრეს ბურჟუაზიული ოჯახი თავის დამატებითურთ.

იქნება თქვენ იმასაც გვისაყვედურებთ, რომ ჩვენი მიზანია, ვინხნათ მშობლების გაყვლეფისაგან ბავშვები? წინდწინე ვაღიარებთ ჩვენს ამნაირ დანაშაულს.

ჩვენ გესურს შინაური აღზრდის მაგიერ საზოგადო, შემოვი-

*) იხილეთ „მოგზ.“ № 28.

ლოთ. თქვენ კი გაიძახით, რომ ჩვენ ამით მოვსპობთ ადამიანთა შორის საუკეთესო დამოკიდებულებას.

მაგრამ, ერთი გვიბრძანეთ, ნუ თუ თქვენი აღზრდა არ განიცდის საზოგადოების გავლენას? განა მას საზოგადოებრივი ურთიერთობა არ საზღვრავს? განა თქვენი სკოლის საქმეში საზოგადოება, ასე თუ ისე, არ ერევს? განა საზოგადოება არ იღებს მონაწილეობას თქვენის სკოლის ორგანიზაციაში? რამდენი ათასი მავალით უნდა მოგიყვანოთ? ტყუილია ის აზრი, ვითომც, კომუნისტებს გამოეგონათ შკოლებში საზოგადოების გავლენის შეტანა! კომუნისტებს უნდათ თქვენის საზოგადოების მიერ გარყვნილი შკოლა აღადგინონ, მათი სურვილია ძირიანათ შესცვალონ სწავლა-აღზრდის ხასიათი. მოსპონ გაბატონებულ კლასთა ფარფაში შკოლის საქმეები.

ზიზღს იწვევს ბურჟუაზიის მალალ-მალალი ფრაზები და მყვირალაობა ოჯახსა და აღზრდაზე, მშობელთა და შვილების დამოკიდებულებაზე და იმდენათ უფრო დიდია ეს ზიზღი, რამდენათაც მსხვილი მრეწველობა ძირს უზხრის პროლეტარიატის ოჯახს, რამოდენათაც მუშების პაწია შვილები უკვე საქონლებით გადაქცეულან და სამუშაო იარაღის მაგიერობას ასრულებენ.

მაგრამ თქვენ რომ საზიარო ცოლობის შემოღება გსურთ ერთხმით გვიკვირებთ ბურჟუაზია.

ბურჟუაზიის მისი ცოლი წარმოების უბრალო იარაღია, სხვა არაფერი და რადგანაც მას ეუბნებიან, რომ წარმოების იარაღი საზოგადოების ხელში უნდა გადავიდეს, აქედან მას ის გამოჰყავს, რომ ქალებსაც ასეთი დღე წაეკიდებათ.

აქ ლაპარაკია იმის შესახებ, რომ ქალები კვლავ აღარ უნდა იყვნენ წარმოების უბრალო იარაღი და ბურჟუას ეს ვერც კი წარმოუდგენია.

სწორედ სიცალს ჰკვრის ადამიანს ამ უმწიკვლო ზნეობის მატარებელ ბურჟუების შიში იმის წინაშე, რომ ვითომც კომუნისტებს განზრახვა ჰქონდეთ შემოიღონ ოფიციალურათ საზიარო ცოლობა, მაშინ როდესაც ეს მუდამ არსებობდა.

ბურჟუების გარყვნილებას ვერ აკმაყოფილებენ პროლეტარების ცოლები და ქალიშვილები, მათივე არა კმარა ოფიციალური პროსტიტუცია და განსაკუთრებულის სიამოვნებით რყეიან ერთი იეორის ცოლებს.

ნამდვილი საზიარო ცოლობა—ბურჟუაზიული ქორწინება და კომუნისტებს შეუძლიათ უსაყვედურონ მხოლოდ იმაში, რომ ნათ ფარისეულურათ მალულ საზიარო ცოლობის ადგილას, ოფიციალური საზიარო ცოლობა უნდათ შემოიღონ; მაგრამ თავის-თავით ცხადია, რომ თანამედროვე პირობების მოსპობასთან ერთად მოიპობა მათის წყალობით წარმოშობილი საზიარო ცოლობა, ე. ი. პროსტიტუცია როგორც ოფიციალური, ისე არა-ოფიციალურიც.

კომუნისტებს — ამბობენ ბურჟუა-ნაციონალისტები-სამშობლოსა და ეროვნების მოსპობა სურათო.

მუშაის სამშობლო ანა აქვთ. მაშასადამე, როგორ შეიძლება წარათვა ადამიანს ის, რაც მას არ აქვს? პროლეტარიატის მიზანია, თავდაპირველათ პოლიტიკური ძალა მოიხვეჭოს, იგი ცთილობს ერთა ნაციონალური სხეული შექმნას, მოეწყოს ერის საზღვრებში და ამასთან ეროვნული იგი რჩება, თუმცა სრულებით ისე არა, როგორც ეს ბურჟუაზიას ესმის.

ბურჟუაზიის განვითარება; ვაქრობის თავისუფლება, მსოფლიო ბაზარის გაჩენა, საწარმოო წესისა და მის შესაფერ ცხოვრების ურთი-ერთობის ერთგვარია ყველაფერი ეს იმის დამატკიცებელია, რომ ეროვნული კარ-ჩაცეტილობა და სხვა და სხვა ხალხია ინტერესების წინააღმდეგობა თან და თან ჰქრება.

როცა პროლეტარიატი გაბატონდება, კიდევ უფრო დაჩქარდება ამაგვარ ურთი-ერთობათა მოსპობა.

მარტო განათლებულ ქვეყნების პროლეტარიატთა ძალღონის შეერთება პროლეტარიატის განთავისუფლების ერთ პირობათაგანია.

რამდენადაც ერთი ადამიანი უზრუნველ-ყოფილი იქნება მეორის გაყველთისაგან, იმდენად დაიხსნის თავს ერთი ერი მეორის ძალ-მომრეობისაგან.

ერებში კლასთა შორის განხეთქილების მოსპობასთან ერთად აღმოიფხვრება შტრული დამოკიდებულება ერთა შორისაც.

რაც კომუნისტთა ბრალდებას შეეხება რელიგიურისა, იდეოლოგიურისა და ფილოსოფიურის მხრივ, ეს საკითხები, საერთოდ, არ არიან ღირსნი უფრო დაწვრილებით განხილვისა,

ნუ თუ ძნელი მისახვედრია, რომ, როცა შეიცვლება ადამიანის ცხოვრება და საზოგადოებრივი ურთი-ერთობა, როცა ადამიანი სხვა მდგომარეობაში ჩადგება, მასთან ერთად შეიცვლება მისი აზრები, ის სხვანაირათ იწყებს აზროვნობას, სხვა ფერდება მთელი მისი შეგნება.

ახრთა ისტორია გვიმტკიცებს, რომ გონებრივ მოქმედების გადასხვაფერებას უკან მისდევს ნიჟიერ მოქმედების გადასხვაფერებაც. ამა თუ იმ დროის გაბატონებული იდეები ყოველთვის გაბატონებულ კლასის იდეები იყო.

ლაპარაკობენ, რომ მთელს საზოგადოებაში რევოლიცია ნურ მოძრაობის შემქნელი იდეებიაო; ამითი ისინი აღნიშნავენ მხოლოდ იმ ფაქტს, რომ ძველი საზოგადოების უზაგულში ჩნდება ახალ წეს-წყობილების ელემენტები და, ძველის წყობილების დანგრევასთან ერთად, ინგრევა და იხრწნება ძველი იდეებიც. როცა ძველი ქვეყანა დაინგრა, ძველი სარწმუნოება დამარცხებულ იქნა ქრისტიანობის მიერ, როცა ქრისტიანული იდეები ადგილს უთმობდა მე XVIII საუკუნის განმანათლებელ იდეებს, ფეოდალურ საზოგადოებას სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლა ჰქონდა მაშინდელ რევოლიციურ ბურჟუაზიასთან. სინდისისა და სარწმუნოების თავისუფლების იდეა გამოამხატველი იყო თავისუფალ კონკურენციისა სწავლა-ცოდნაში.

მაგრამ გვიასუხებენ: ისტორიულ განვითარების მსვლელობასთან ერთათ, მართალია, იცვლებოდა რელიგიური, ზნეობრივი, ფილოსოფიური, უფლებრივი და სხვა იდეები, მაგრამ ამ განუწყვეტელ ცვლილების დროს რელიგია, ზნეობა, ფილოსოფია, პოლიტიკა, უფლება ხომ მაინც რჩებოდა და ინახებოდაო.

„ამას გარდა არსებობს საუკუნო ქეშმარიტებანი: თავისუფლება, სამართლიანობა და სხ., რომელნიც ერთნაირათ ეკუთვნის საზოგადო განვითარების ყველა საფეხურს. კომუნისტნი კი უნდა მოსპოს საყველთათო ქეშმარიტება, ის სპობს რელიგიას და ზნეობას, იმის მაგიერათ რომ გადასხვაფეროს იგი და, რადგანაც ავტე იქცევა, მაშასადამე, იგი წინააღმდეგია ისტორიულ განვითარების მთელ მსვლელობისა.“

(შემდეგი იქნება).

მსჯელობის უფსკრული.

(ბ. ი. გომარათელის წერილის გამო.).

სამწუხარო ფიქრების აღმძვრელია ბ. ივ. გომარათელის წერილი «რა გზას უნდა დაადგეს სამღვდლოება», ივერიისა მე-130 ნომერში მოთავსებული. ადამიანის აზრი იმდენათ და-

ფასდება, რამდენათაც იგი ახალ შუქსა ჰყენს საგანს, დანამდვილ გზას აჩვენებს მკითხველს. ამასთანავე ადამიანის აზრი ავტორის საკუთარი პიროვნების მაჩვენებელი უნდა იყოს, იმისი მისწრაფების, იდეალის გამოხატველი. ამ მხრივ ბ. გომართელის წერილი უცნაურობის წყაროა. «მე მრწამსო, ამბობს ავტორი, რომ მომავალში კაცობრიობა და მასთან ერთად ქართველი ერთი მივა იმ შეგნებამდე, რომ ადამიანისათვის ყველაფერი აქ იწყება—დედა-მისის ზურგზე—და აქვე თავდება. მაგრამ დღეს-დღეობით არც კაცობრიობა, არც ქართველი ერი ამგვარ შეგნებამდე არ მისულა. დღეს ქართველ ერის ერთ ნაწილს სარწმუნოებრივი გრძობა აქვს და ამიტომაც სამღვდლოების არსებობასაც საფუძველი აქვს».

ბ. გომართელის წერილის პირველი ნახევარი სამართლიანი კრიტიკა სამღვდლოების დღევანდელი სამარცხვინო მოღვაწეობისა, ბოლოს კი ავტორი თვითონ სცდება გზას, ორკოფ მღვდლომარობაში ვარდება. არ გამოუდგებით ბ. გომართელს იმის წინასწარმეტყველებაში, თუ რა რწმენას მიღწევს მომავალში «კაცობრიობა და მასთან ერთად ქართველი ერი». ავტორის რწმენა კი დღეს ნათლად სჩანს იმის წერილიდან. იმას სწამს, რომ ყველაფერი აქ იწყება დედა-მისის ზურგზე—და აქვე თავდება. მაგრამ ხალხს ეს არა სწამს, საიქიოს საიღუმლოების მხილავ-შეაღებულნი ექივრება და ამიტომ, ავტორის აზრით, ხალხს სჭირია სამღვდლოება, ხოლო სამღვდლოება არა დღევანდელი, ანგარებით სავსე, არამედ ზნეობით წმინდა, პატიოსანი.

ამ გვარი მსჯელობის კალაპოჯი საოცრება რამ არის. ბოლომდის ავტორი საკუთარის ძალ-ღონით სჯიდა საგანს, საკუთარ თვალთა-ხედვის ისარს გვიმხელდა, ბოლოს კი რაღაც უეცარ მანქანების ძალით, ხალხის ცნობა-გონებას შეაფერადა თავისი მსჯელობა, ხალხის მისწრაფების მიხედვით გვიწყო საუბარი, ხალხის თვალთა-ხედვის ისარს მიენდო.

რას გვეტყვის ბ. გომართელი, ნათლად რომ დავანახებთ აზროვნების რაგვარ უფსკრულის კიდემდე მიჰყავს მას თავისი მკითხველი.

რა სახელს დაარქმევთ თქვენ იმ ექიმს, რომელიც შემდეგ მსჯელობას ვადაგიშლით თვალ-წინ: «მე მრწამს, რომ მომავალში კაცობრიობა და მასთან, ერთად ქართველი ერიც მივა იმ შეგნებამდე, რომ სწული ადამიანისათვის ნამდვილი მეცნიერული მკურნალობაა საჭირო, მაგრამ დღეს-დღეობით არც კაცობრიობა, არც ქართველი ერი ამგვარ შეგნებამდე არ მისულა. დღეს ქართველი ერის ერთ ნაწილს სოფლის ექიმების და მკითხველების ნლობა აქვს და ამიტომ სოფლის ექიმების და მკითხველების არსებობას საფუძველი აქვს».

ავტორის აზრის კალაპოტს რომ მივსდიოთ, შემდეგს აღვიარებ; საჭიროა მხოლოდ, რომ სოფლის ექიმები და მკითხველები წმინდა ზნეობრივ მიზანს მიეღობოდნენ.

ნეტა თუ დაფიქრებულა ავტორი იმაზე, რა ბედი ეწვევა ყველა სამკურნალო ფაქულტეტებს და მეცნიერებს ქვეყანაზე რომ ბ. გომართელისებური აზრი გამეფდეს.

ადამიანის აზრი იმდენათ დაფასდება, რამდენათ ნათლად წარმოგიდგენთ საგანს, ამა თუ იმ მოვლენის დღევანდელ ვითარებას, დაგანახებთ რა პირობებშია შექმნა ეს მოვლენა და რა გზას უნდა დაადგეს ადამიანი, რომ განაქარწყლოს ცრუმორწმუნოების შედეგი ესა თუ ის მაგნე რწმენა. როცა ადამიანის აზროვნება სიცოცხლით ჰფეთქს, იმისი ნაწარმოებიც

ცოცხალი ექნება. საგნის ნათლად მხილავი მწერალი არ უმტყუნებს თავის ნაწარმოებში საკუთარ მისწრაფებას, პირად იდეალს და ნათლად დაგანახებთ, რა არის დღეს მის თვალწინ და იმის მაგივრათ რა უნდა იყოს.

ავტორის აზრის მიხედვით კი მის მიერ ნაწინასწარმეტყველვეი მომავალი როგორღაც თავის თავად უნდა ჩომივარდეს ზეციდან, მწერალ-მოღვაწეებმა კი საჭიროთ უნდა აღიარონ ის, რაც წინანდელი და დღევანდელი უეციობის შედეგია. რანაირათ უნდა გაქარწყლდეს ცრუ ექიმობა და მკითხვაობა, თუ ადამიანი მთელი თავისი ზნეობრივ-გონებრივი ძალ-ღონით არ ამხედრდა მასთან საბრძოლველათ? განა იმით უნდა ვიჯეროთ გული, რომ გონების ბნელეთი დღეს შუქს ვერ გამოსცემს, მომავალში კი როგორღაც თავის თავათ განათლებას?

ამგვარ ვითამ და „ობიექტივურ“ მსჯელობას როგორღაც ცივი, უსოცოცხლო ფერი ადევს. იგი ვერავის ვერ გაუშხელს ქეშარიტებას, სწორ გზაზე ვერავის ვერ დააყენებს.

ბ. ი. გომართელის წერალის ბოლოში შემდეგ საოცარ სტრიქონს ვკითხულობთ, რომლიდან ნათლად სჩანს, რომ ავტორის ვერ შეუგნია ქრისტეს ცნების ძირითადი აზრი, ქრისტიანური იდეალი. «ხალხს უნდა სამღვდლოება ქრისტეს მცნების მტკიცეთ აღმასრულებელი», ბძანებს იგი. ავტორს არ ესმის, რომ ქრისტეს მცნება მაშვალს არა ცნობს ადამიანისა და ღვთის შორის, რომ იგი პირდაპირ, უმაშვლოდ, უღვიძებს თვითეულ ადამიანს სარწმუნოებრივ გრძობას, რომელიც ჰუმანობა კაცთ-მოყვარეობაში გამოხატება. რას დაარქმევს ავტორი იმ დაკანონებულ ჯგუფს, იმ კასტს, რომელიც ხეთო ივდებს მაგალითად უდიდეს გენიოსთა ნაწერებს და ქვეყანას აუწყებს, გენიოსთა და თქვენ შორის შუამავლები ჩვენა ვართ, დიდებულ მწერალთა აზრების გავრცელება განმარტება ჩვენდამია რწმენებულიო.

ავტორს როგორც განათლებულ კაცს, კარგათ უნდა ესმოდეს, რომ თვითეული დიდებული ნაწარმოების ძლიერება იმაში გამოიხატება, რომ იგი მარტივი და თან ღრმა ფიქრებაა და გრძობებს უღვიძებს ადამიანს, რომ გენიოსური ნაწარმოები ადამიანთა ძირითად საზოგადო ბუნებას მიმართავს და ამიტომ ძლიერი გავლენა აქვს ჩვენზე. მაღალი გენიოსური აზრი წოდებრიობას, კასტებს უარყოფს, იგი ადამიანთა საერთო საკუთრებაა, ერთობის, ძმობის მომასწავებელია. ის ვინც ამბობს, რომ ამა თუ იმ გენიოსურ ნაწარმოების გავრცელება-განმარტვა ამა თუ იმ დაკანონებულმა დასმა უნდა იკისროს, ვერ მიმხვდარა, რომ თვითონ სჭრის იმას, რასაც კერავს. სამღვდლოებაზე მხოლოდ ეს ითქმის რაც მთავრობის შესახებ სიტვა ამე რიკელმა ფილოსოფოსმა: ის მთავრობა სჯობს სხვებს, რომელიც ყველაზე ნაკლებ მთავრობსო. ამ მხრივ რამდენათაც სამღვდლოება სამღვდლოებს იმდენათ უარყოფს ქრისტეს მცნებას.

ავტორი რომ სერიოზულათ, შეგნებულათ მოჰკიდებოდა საგანს, უნდა დაფიქრებულიყო იმაზე, თუ რამდენათ შეუძლია უწმინდურ ქურქელს წმინდა ცხოვრების წყლის გადაცემა. მკვლარი ფორმა, წარსულის ანდერძი, წმინდა ქეშარიტების ამრევი უწმინდური ქურქელია.

ა. ნაკაშიძე.

რედ.-გამომც. ი. პ. როსტომაშვილი.